

Slovenski Pravnik

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani

1. DR. METOD DOLENC: Sedanje pravno stanje glede kaznovanja prekrškov, prejšnjih prestopkov	1
2. DR. PAJNIČ EDVARD: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju	15
3. DR. RUDOLF SAJOVIC: K pojmu »tuzemstva« v zakonih o civilnem postopanju	38
4. Književna poročila	43
5. Razne vesti	49

PRILOGA: Odločbe stola sedmorice o civilnih stvareh

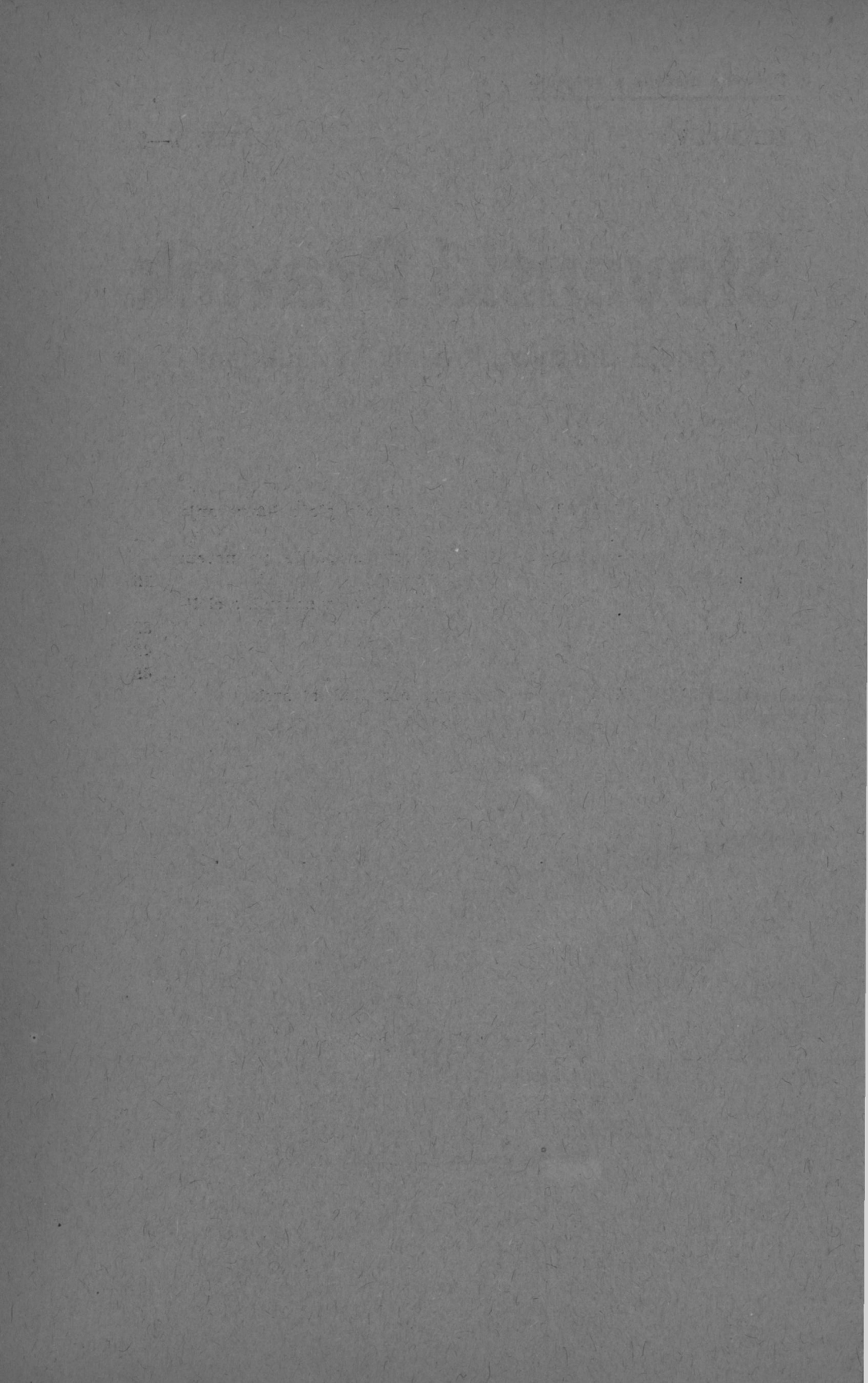

V LJUBLJANI 1930

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

Za uredništvo in izdajatelja odgovarja: Dr. Rudolf Sajovic

Za Narodno tiskarno: Franc Jezeršek

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XLIV.

Ljubljana, 1930.

Št. 1.—2.

Sedanje pravno stanje glede kaznovanja prekrškov, prejšnjih prestopkov.

Dr. Metod Dolenc.

I. Doba, v kateri živimo, nam prinaša tolikanj novih zakonov, da jih pravniki že težko sproti za vsakdanjo uporabo študirajo. To velja tudi za kazensko pravo. V kazenskem pravu smo dobili po sili razmer povrh še novo terminologijo. V nastopnih izvajanjih se hočem dosledno posluževati terminologije slovenskega prevoda enotnega kazenskega zakonika in pa svojega »Tolmača«. Kdor je vedel za boljše terminologijo, pa je ni v javnosti predlagal v času, preden je izšel slovenski prevod, ta je pač vsaj iz malomarnosti zamudil priliko, pridobiti si nevenljivih zaslug za čistočo slovenskega pravniškega jezika. Poslej bo vendarle že treba, da se otresemo vsi separatističnih teženj, da bi vsak po svoje pisal; odločeval bo pač usus — tyrannus. Toliko v opravičbo glede svoje doslednosti v terminih za kazensko-pravne pojme, ki jih moram takoj uporabiti.

Od začetka tekočega leta veljajo za zločinstva (prej hudodelstva) in za prestopke (prej pregreške) določbe enotnega kazenskega zakonika. Iz zgodovine njegovega postanka pa vemo, da naj bi razen zločinstev in prestopkov obstojali tudi še prekrški (Uebertretungen). Pri taki trihotomiji naj bi bile predmet obeh težjih vrst zločinov (Delikt) *konkretne* okrnitve, oškodbe ali ogražanja pravnih dobrin, ki naj bi spadale v pristojnost sodišč, dočim bi tretja, najlažja vrsta, pomenila zgolj *abstraktne* ogrožitve pravnih dobrin; za te bi bila pristojna upravna oblastva prve stopnje. Ni nobena tajnost, niti ni to novost, ker sem o tem že pred leti javno pisal, da sem za svojo osebo smatral tako razdelitev v naših razmerah, dasi je teoretično gotovo upravičena, za neumest-

no. Mislim namreč, da bo veliko težav z upravnim sodstvom glede prekrškov. Po eni strani namreč ni še na vidiku za tako sodstvo dobro šolanega in izvežbanega osebja, po drugi strani pa se bo naše ljudstvo jezilo, ko bo moralo hoditi radi prekrškov k upravnemu sodniku v tuj, morda celo oddaljen kraj, dočim ima svojega pravega sodnika za težje delikte nemara pred nosom ali vsaj veliko bližje. Toda moje mnenje, ki se je moglo sklicevati na analogne češkoslovaške predloge, namreč da se naj začasno ohrani tudi za abstraktne kršitve pravnih dobrin pristojnost sreskih sodišč, torej za prekrške, ni prodrlo. Minister pravde dr. Subotić je predložil dne 3. oktobra 1927, br. 70372, narodni skupščini tiskan predlog zakona o prekrških (o istupima), ki je prišel v resnici tudi na pretres v pododseku zakonodajnega odbora. Tisti predlog ali osnutek št. 1 je obravnaval v 214 paragrafih skupno materialno in procesualno pravo glede prekrškov. V imenovanem pododseku pa ni prišlo do končnega obdelanja tega osnutka, ker se je pojavljal že zoper njegove občne predpise oster odpor tudi od vladnih privržencev. Naslednji in zadnji narodni skupščini je tedanje ministrstvo pravde predložilo vnovič tudi osnutek zakona o prekrških, ki je bil med tem v prejšnji narodni skupščini vsaj deloma že izpremenjen. Dne 20. decembra 1928 sem dobil od ministra pravde poziv, da naj čimprej navedem svoje pripombe k tiskanemu osnutku št. 1., ki mi je bil doposlan. Poslal sem jih prve dni januarja 1929. ter predlagal, da naj se materialni del zakona skrči od 156 na 108 paragrafov, a postopanje glede prekrškov naj se začasno — podobno kot se namerava v Češkoslovaški republiki — prepusti okrajnim sodiščem. Toda prišlo je drugače. Dobili smo 6. januarja 1929 državnopravne izpremembe, kmalu za tem pa je nova redakcija osnutka zakona o prekrških št. 2 prešla v pristojnost ministrstva za notranje posle. V vrhovnem zakonodajnem svetu je zlasti profesor dr. J. Šilović nujno opozarjal, da se naj že oskrbi dokončni osnutek zakona o prekrških. V resnici pa do končne redakcije tega osnutka prav do zadnjih dni v decembru 1929. še ni prišlo. Nastala je situacija, da je grozil nekakšen »vacuum« glede prekrškov, ako se ne odredi, da se ali odgodi nastop veljavnosti novega enotnega kazenskega zakonika, ali

pa podaljša veljavnost dosedanjih zakonitih predpisov o kaznovanju prekrškov mimo ali poleg predpisov novega kazenskega zakonika. Odločitev je padla v prilog druge solucije. Dobili smo zakon »O privremenom produženju važnosti zakonskih propisa o kažnavanju istupa« z dne 31. dec. 1929, Sl. Nov. št. 307/CXXXI, ki je stopil v veljavnost naslednjega dne. Tu je seveda govor o tistih prekrških, ki niso postali v enotnem kazenskem zakoniku prestopki. Nam je preostalo razmišljanje, kaj je še v veljavi od starih naših prestopkov, sedaj prekrškov, po bivšem avstr. kaz. zak., kaj po tako zvanih »stranskih kazenskih zakonih« izza časov vladavine Avstrije, pa tudi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prekršek ostane še dalje samo to, kar ni bilo prevzeto v novi kazenski zakonik, če je bilo po starih zakonitih določbah prekršek, seveda dotlej, da izide napovedani enotni zakon o prekrških. Za svojo osebo sem odločen nasprotnik solucij v zakonih, ki nekaj »razveljavljajo, (odnosno uveljavljajo), kar ni v nasprotju z drugimi zakonitimi odredbami«. Taka solucija namreč prenese zakonodavčeve naloge, ki naj bodo izvedene za vso državo enotno in enakomerno razumljivo, na stotine sodnikov prve in višje stopnje, ki prav gotovo često in v zelo važnih pogledih ne bodo soglašali. Ali stojimo pred lex scripta s tako nepriporočljivo solucijo, ker se vsled nujnosti pač ni dalo drugače postopati. Tako se moramo vprašati, kakšno je sedanje pravno stanje glede prekrškov.

II. Če hočemo to vprašanje načeti, moramo predvsem ugotoviti, kaj naj velja za ukinjeno po zakonu od 16. februarja 1929, ki je nastop veljavnosti novega kazenskega zakonika reguliral. V tem pogledu smo dobili dvoje določb, ki pa žal nista popolnoma jasni:

a) Člen 4. uvodnega zakona pravi: Ko dobi novi enotni kazenski zakonik obvezno moč, prestane veljavnost vseh občnih kazenskih zakonikov, ki so naštetí v točki 1. do 6.; — med njimi je seveda tudi bivši avstr. kaz. zak. V drugem odstavku tega člena pa je take dobesedna določba: »Svi ti zakoni prestaju važiti sa svima njihovima izmenama i dopunama.« — Tu naletimo na sporno vprašanje, kaj so »njihove«, t. j. občnih kazenskih zakonikov »izmene i dopune«. Lahko bi se vzelo, da so to samo tiste od zakonodajca iz-

rečno ad hoc kot »izmene i dopune« označene izpremembe ali dopolnitve samega teksta kazenskega zakonika. Kakor znano, je bila taka praksa prav posebno v bivši Srbiji v navadi. V bivši avstrijski ali ogrski zakonodaji pa se je silno redko tako postopalo. Na drugi strani bi se pa utegnilo misliti, da gre za vse od raznih zakonodajcev do 1. decembra 1918, ko je pravno nastala naša država, h kazenskim zakonikom dodane zakonite določbe, ki se tičejo kaznovanja bilo zločinstev, bilo prestopkov, bilo prekrškov. Pri tej drugi razlagi dobimo tabularasa glede vseh avstr., ogrskih, bosanskih itd. tako zvanih stranskih kazenskih zakonov. Ob prvi pa bi prišli do neverjetno pestrega mozaika, pa tudi do nebroj primerov »non liquet« ali pa tudi »nonsens« zlasti v prečanskih pokrajinah. Stranski kazenski zakoni, ki niso izrečno označeni kot izpremembe ali dopolnitve kazenskega zakonika, bi imeli še veljavo, kolikor niso striktno po pravilu lex posterior derogat priori derogirani, kar pa uvodni zakon baš za te »izmene i dopune« ni izrekel, ampak jih je generaliter ukinil. Tako bi v Sloveniji in Dalmaciji ostal na primer v veljavi § 88 zak. z dne 9. aprila 1873., št. 70 drž. zak. o pridobitnih in gospodarskih zadrugah, ako po občnem kazenskem zakoniku (scilicet: avstrijskem) ne zapadejo strožjemu postopanju, radi »pregreška« v denarju do 12.000 dinarjev, a ostalo bi povsem odprto vprašanje, kateri predpisi občnega dela kazenskega zakonika, novega ali starega naj bi se za tak »pregrešek« uporabljali. Pravtako bi veljal zakon o podmorskih kabljih z dne 30. marca 1888, šte. 41 drž. zak., dasi govori enotni kazenski zakonik (§ 209.) o naklepno izvršenem oviranju za življenje važnih obratov, med njimi tudi telegrafskega, dočim vsebuje citirani posebni zakon kazenske določbe tudi za malomarno povzročene motitve telefonske zveze. Ni prvi, ni drugi citiranih stranskih zakonov ne spominja izrečno ničesar o tem, da je namenjen za dopolnitev k občnemu kaz. zak. in baš radi tega naj bi ostal še v veljavi? Kje pa bi potem ostala enotnost kazenske zakonodaje v državi Jugoslavija? To se je hotelo ustvariti, to stoji! Toda ta je le tedaj resnično izvedena, če se je napravila tabularasa brez izjeme glede vseh stranskih zakonov s kazenskopravnimi določbami, ki so izšli kjerkoli

do 1. decembra 1918. Brez dvoma je taka rešitev problema upravičena tudi po načelu in dubio mitius.

b) Druga določba, ki spada sem, pa tudi ni čisto jasna, to je člen 5, odst. 2., uvodnega zakona z dne 16. februarja 1929. Ta se glasi v izvirniku: »Stupanjem na snagu ovog zakonika (scilicet »krivičnog«) prestaju važiti još i: Ukazi.... kao i svi drugi zakoni, u koliko sadrže propise o krivičnim delima, koji su predmet ovog Zakonika«. Izrečno je citiran samo ukaz, odnosno zakon, ki je razširil veljavnost glave IX. in X. bivšega srbijanskega kazenskega zakonika. Citat ukaza, ki je bil že itak s poznejšim zakonom nadomeščen, ni bil potreben, razen če naj pokaže pravec, da gre za zakone izza dobe, ko ni bilo več izmenjalnih in dopolnjevalnih zakonov k prejšnjim kazenskim zakonom pred ujedinenjem, ampak za samostojne zakone, izdane po 1. dec. 1918 v naši lastni državi. Ta smisel pa je resnično pravilen, če se uvaža, da slede takoj v naslednjem členu tisti stranski kazenski zakoni izza dobe po 1. dec. 1918, ki pa vendarle ostanejo v veljavi, dasi so v nasprotju s tekstom enotnega kazenskega zakonika. Važna posledica našega naziranja je, da pri stranskih kazenskih zakonih, ki so veljali do ujedinenja, sploh ni treba preskušati, ali so »predmet« enotnega kazenskega zakonika, pri drugih po 1. dec. 1918 izdanih pa pač. Pri taki preskušnji pa trčimo na izraz »predmet ovog zakonika«, ki ni jasno opredeljen in zahteva stroge presoje.

Beseda predmet pomenja predmet vobče (Gegenstand), nima pa ožjega pomena »dejanski stan po kaz. zakonu« (Tatbestand). To pa je velika razlika! N. pr.: Enotni kazenski zakonik določa v § 266., t. 1., da se kaznuje, kdor umetno pripravlja živila za prehrano ljudi in živali, pa jih prodaja pod imenom pravih in naravnih potrebščin, t. 3., pa kdor prodaja pokvarjena živila za prehrano, radi prestopka z zaporom č' 6 mesecev ali v denarju do 5000 Din. Po ideologiji enotnega kazenskega zakonika gre le za naklepno storjena dejanja; za malomarna ni nobene določbe. Posito, sed non concesso, da bi bil zakon o prometu z živili ostal v veljavi (z dne 16. jan. 1896, št. 89 drž. zak. ex 1897), ker ni izrečno proglašen kot dopolnitev k avstr. kaz. zakoniku, potem bi rekli, ako pomeni beseda predmet res »predmet vobče«

(Gegenstand), da je res zakon o prometu z živili razveljavljen, če pa naj bi se razlagal izraz »predmet« v čl. 5 uvod. zak. kot »dejanski stan« (Tatbestand), potem bi bile pač razveljavljene določbe § 11., t. 1., 2. in 3. zak. o prometu z živili, ker gre tu za dejanski stan do'loznih deliktov, ne bile bi pa razveljavljene določbe § 12., ki obravnava objektivno iste zločine, če so samo malomarno storjeni. Pa tudi glede zakonov iz dobe po 1. decembru 1918 poznamo enake primere. Zakon o merah in njih uporabi z dne 30. junija 1928, Sl. Nov. šte. 56/2, Ur. l. 252, govori n. pr. o istem predmetu kakor § 231. enot. kaz. zak., ali dejanski stani nikakor niso identični. Kaj velja?

Po mojem naziranju ni in ne more biti dvoma, da je treba zakon tolmačiti tako, kakor je pisan, pa najsi so bili redakterji zakona drugačnega mnenja. Beseda »predmet« je »predmet vobče«, Gegenstand, za pojem »Tatbestand« imamo pravniki drug izraz »dejanski stan«, »činjenično stanje« ali »učin«. Iz citiranega čl. 5. je treba sklepati, da ostanejo v veljavi po 1. decembru 1918 izdani zakoni: 1) ako sploh ne obsegajo predpisov o takih kaznivih dejanjih, ki so predmet enot. kaz. zak., n. pr. zakon o izseljevanju (z dne 30. decembra 1921), o pobijanju draginje (z dne 30. decembra 1921), o zaščiti industrijske svojine (z dne 17. decembra 1922), o kmetijskih kreditih (z dne 12. junija 1925) i. t. d.; 2) ako obsegajo sicer razveljavljene predpise, ki se tičejo istega predmeta kakor kazenskopravne norme v enot. kaz. zak., a imajo razen teh še druge kazenskopravne predpise, ki se tičejo še drugega predmeta. Tako je zakon o pismonosnih go'lobih (z dne 2. maja 1928) ali zakon o merah in njih rabi (z dne 30. junija 1928) razveljavljen, kolikor se predmet zakonodaje ujema s predmetom enot. kaz. zak., odnosno z njegovimi določbami o pismonosnih go'lobih; zakon o zrakoplovstvu (z dne 22. februarja 1928) pa ni razveljavljen, ker se četrti del zak. o zrak. ne tiče predmeta, ki ga obravnava § 206 enot. kaz. zak. (t. j. ogražanja javnega prometa). Tudi tu se smemo za tak nazor pač sklicevati na pravno pravilo — in dubio mitius. Seveda gre tu za nevšečno — subtilno razlikovanje. V praksi pa vsaj kvantativno ne bo delalo preglavic, ker so vsi ti zakoni že po

svoji naravi izrednega značaja in bodo zato malo uporabljani.

Kakor je obžalovati, da se ni tekst zakona, ki je ustanovil dobo veljavnosti enot. kaz. zak., posrečil tako, da bi bil brez dvoma jase, vendar je najnovejši zakon glede kaznovanja prekrškov prakso glede pravičnega tomačenja, kaj je in kaj ni razveljavljeno, zelo razbremenil. Zakon z dne 31. dec. 1929 je namreč ukinjenje veljavnosti prejšnjih kazenskopравnih norm preklical in izrekel, da ostanejo vsi do 31. decembra 1929 veljavni prekrški še preko tega dne začasno v veljavnosti, če niso po enot. kaz. zak. izpremenjeni, to je samostojno obravnavani. Torej imamo pri tej tekstaciji opraviti vseskozi samo s primerjanjem dejanskih stanov poedinih prekrškov. Kolikor se krije njihov dejanski stan v obojnih normah, velja enot. kaz. zak. seveda z drugačno, težjo kvalifikacijo, kolikor ne, velja stari predpis še dalje, — le terminologija se mora iz praktičnih ozirov izpremeniti. Seveda tudi taka ugotovitev ni enostavna stvar, ali vendar mnogo lažja, kakor ugotovitev po kriteriju, ali je identičen predmet zakonite norme.

III. Glede na vse to pridemo do zaključka, da imamo danes v Sloveniji in Dalmaciji nastopne vrste prekrškov:

a) bivše prestopke avstrijskega kaz. zak., kolikor niso bili prevzeti v enotni kaz. zak. kot prestopki. (Kot zločinstvo ni bil niti eden prevzet);

b) bivše prestopke stranskih kazenskih zakonov avstrijske zakonodaje, kolikor niso bili takisto prevzeti v enotni kaz. zak.;

c) prekrške iz tistih zakonov kazenskopравne vsebine, ki so izšli po 1. decembra 1918.

Poleg vseh teh pa imamo še lepo število upravnosodnih deliktov po zakonih, ki so izšli pred 6. januarjem 1929 in potem, pa bodo spadali pred upravno kazensko sodstvo. To so takšne abstraktne kršitve pravih dobrin, katere so posebni zakoni a priori, bodisi že glede na bodoči »zakon o istupima«, bodisi ne glede nanj, dodelili pristojnosti upravnim oblastvom.

Ni mogoče navesti v okviru tega predavanja vse prekrške, ki so razvrščeni v eno ali drugo prej navedenih

skupin. Samo paradigmatata naj postavimo, da se vidi, kako je bila stvar zamišljena.

K a) § 496. a. k. z. kaznuje radi prestopka (sedaj prekrška) zoper varnost časti tistega, ki s kakšno osebo na očitnem kraju ali pred več ljudmi »grdo ravna«. Tega delikta v enot. kaz. zak. ni niti med kaznivimi dejanji zoper življenje in telo, niti med onimi zoper čast. Reči moramo, da »grdo ravnanje«, kakor je običajna žaljiva klobuta brez vsakih posledic, v enot. kaz. zak. ni normirana: torej je ostala določba § 496. v tem delu še dalje v veljavnosti. To nam potrjuje tudi tekst osnutka zakona o istupima števil. 1, ki pravi v § 127., da stori prekršek »ko drugog nasrne i čuši ga...« Isto velja za dejanski stan po § 431. a. k. z. kjer ni prišlo do nobene okrnitve telesne celovitosti. Lažna zglasitev v zglasilnicah po § 320. e a. k. z. ni bila v enot. kaz. zak. nikjer kriminalizirana; pač pa je § 52. osnutka zak. o istup. števil. 1. unesel analogno določbo. Jasno je torej, da ostane tudi za naprej še v veljavnosti.

K b) V stranskem kazenskem zakonu o prometu z živili (z dne 16. jan. 1896) imamo že obravnavane prestopke, sedaj prekrške po § 12, ki ostanejo še v veljavi, ker enot. kaz. zak. kulpozni enakovredna dejanja ni kriminaliziral. — Po zak. z dne 21. maja 1885 se kaznuje radi prekrška ženska, ki izvršuje nečisti obrt, dasi ve, da ima spolno bolezen; takisto pa tudi ženska, ki daje veliko pohujšanje z očitno nečistostjo. V prvem pogledu je enot. kaz. zak. ustanovil normo enakega značaja (§ 256), v drugem pogledu pa nimamo v njem nobenega takšnega dejanskega stana. Pač pa je osnutek zak. o istup. števil. 1. zasnoval v § 101. isti dejanski stan, čeprav nekoliko bolj širokega značaja. Točka 4. § 5. cit. zak. ostane torej v veljavi, naslednja točka 5 istega paragrafa pa ne. Po zakonu o brezuspešnem prisilnih izvršilih (z dne 25. maja 1883) sta podana dva deliktčna dejanska stana, prvi prej pregrešek, je kriminaliziran v § 366. enot. kaz. zak., drugi prej prestopok po § 3. tega zak., ki se tiče zgolj dejstva, da je bila zarubljena, sekvestrirana ali zasežena stvar dejansko odtegnjena brez vsakega oškodovalnega namena, pa ni našel svojega mesta v enot. kaz. zak. Zato je ta dejanski stan ostal kot prekršek kazni. I. t. d., i. t. d.

K c) Zelo zanimivo je, da je naša zakonodaja v l. 1928. tupatam takorekoč že eskontirala še ne veljavne določbe osnutka zak. o istup. V zakonu o odvracanju in zatiranju živalskih kužnih bolezni (z dne 14. junija 1928) je bila odkazana pristojnost za vse prekrške, katerih je dolga vrsta, a priori upravnim oblastvom. Ne tako v zakonu o merah in njih rabi (z dne 30. junija 1928) in o kontroliranju čistine plemenitih prvin (z istega dne). Ta dva zakona bi bila po naših zgorajšnjih izvajanjih glede kazenskih določb docela ukinjena, ker obravnavata isti predmet kot enot. kaz. zak. Ali ker je to ukinjenje preklicano z zakonom z dne 31. decembra 1929, ostaneta vendarle v veljavi glede dejanskih stanov, ki niso v enot. kaz. zak. kriminalizirani. N. pr. kdor neopravičeno uporabi državni žig ali znak za žigosanje, vendar ne na merah ali utežih, ostane kazniv radi prekrška. Isto velja glede čistinskega žiga. Zakon o posesti in nošenju orožja (z dne 14. junija 1928) vsebuje precej norm glede kaznivih dejanj, ki so bila v slovenskem prevodu a priori označena že kot »prestopki-prekrški« in jih sodijo n. pr. v Sloveniji sodišča, v Srbiji upravna oblastva. Jasno je, da ostanejo vsi ti prekrški vsled zakona z dne 31. decembra 1929 še nadalje v pristojnosti okrajnih sodišč tam, kjer je bilo že prej tako, dočim jih bodo sodila v drugih pokrajinah še nadalje upravna oblastva. I. t. d., i. t. d.

IV. Pridemo do najbolj perečega vprašanja o praksi in uporabi vseh določb glede kaznovanja prekrškov. Tu treba razločevati A) norme glede materialnega prava; B) norme glede formalnega prava ali procesa.

K A) Očividno radi enobraznosti, da bi se norme v šesterih pravnih področjih glede prekrškov navzlic veljavnosti enot. kaz. zak. z dne 27. januarja 1929 preveč ne razhajale, je zakonodajec ustanovil nekaj tipičnih momentov, ki naj bodo unificirano normirani. Te norme se tičejo:

a) Značaja in višine zagroženega kazni. Ker je kazen strogega zavora po enot. kaz. zak. difamujočega značaja in je kot takšna pridržana samo za prestopke hujše, etično bolj zavržne vrste, odrejeno je generalno, da se za prekrške nikjer ne sme izrehati strogi zapor, čeprav bi predvideval baš tako kazni tisti zakon, iz katerega prekršek

izhaja (n. pr. § 5 zak. z dne 21. maja 1885). Pa tudi višina kazni je omejena na zdočaj in na zgoraj za vse prekrške enotno. V osnutku zak. o istup. šte. 1. je bilo odrejeno, da kazen zavora ne sme presegati enega meseca, denarna kazen pa ne 900 Din. V poznejših osnutkih je bila ta mera izpremenjena. Že v zakonu o zatiranju kužnih bolezni pri živini se je uporabila mera zavora od 1 dne do 30 dni in pri denarni kazni od 10 do 1500 Din. To je bila tista mera, ki ustreza kazenskim postavkam, sprejetim v popravljeni osnutek zakona o istup. šte. 2., kakor nam je danes poznan, da si še ni docela predelan. Da se ohrani značaj prekrškov kot tretje in najmanjše stopnje v trihotomiji kaznivih dejanj, zato naj bi se kazni zanje ne izrekale preko označene višine. To pa pomeni seveda samo ograničenje navzgor, dočim prvotne kazni izpod te meje ostanejo nedotaknjene, četudi sta kombinirana zavor in denarna globa. N. pr. za prekršek po zakonu o nošenju orožja, če se orožje ne prijavi radi registracije, ostane zavor od 1 do 5 dni. Za prekrške, ki so bili storjeni še pred 1. januarjem t. l. pa bo seveda po občnih načelih prejšnjega in sedanjega kazenskega zakonika treba vsekakor uporabljati prejšnje določbe glede kazni, ako so še nižje od najnižje mere po zakonu z dne 31. decembra 1929.

b) Objektivna zastaralna doba je določena enotno za zastaranje kaznivosti prekrška kakor tudi za izvršitev pravnomočno izrečene kazni v prvem pogledu s 6 meseci v drugem z 1 letom. Subjektivna zastaralna doba v zakonu z dne 31. dec. 1929 sploh ni omenjena. Iz vsega tega sledi: Razlikovati je treba prekrške, ki so bili storjeni pred 1. januarjem 1930 in take, ki so bili zagrešeni po 1. januarju 1930. Pri prvih velja krajša zastaralna doba po prejšnjih zakonikih, n. pr. za območje bivšega avstrij. kaz. zak. vse skozi 3 mesece, ker gre sedaj vedno samo za kazen zavora, pri drugih pa je unifikacija prava vedla do enotne zastaralne dobe 6 mesecev, dočim velja za prestopke po novem enot. kaz. zak. za kazniva dejanja, za katera je zapretna kazen zavor izpod 1 leta, zastaralna doba 2 let. Na novo je uvedena tudi za območje bivšega avstr. kaz. zak. enotna zastaralna doba za izvršitev pravnomočno za prekršek prisojene kazni 1 leta. (Pri prestopkih po enot. kaz. zak. šteje ta doba

2 leti.) Subjektivna zastaralna doba za preganjanje zasebno-pravnih prekrškov ostane 6 tednov. Pri nadaljevalnih in trajnih prekrških se ravna začetek zastaranja po zadnjem sestavnem činu prekrška. Za predlagalne prekrške ne veljajo predpisi novega enot. kaz. zakonika, ampak bivšega avstr. kaz. zakonika, to je subjektivnega zastaranja predloga ni.

c) Izjemno stališče po začasnem podaljšanju zakonitih predpisov se odraža zlasti v določbi glede steka prekrškov z drugimi kaznivimi dejanji težje vrste. Ker se niso smele pobrkati določbe splošnih delov kazenskih zakonikov v vsej državi, a se utegne vendar pripetiti, da stori kdo v več inopravnih pokrajinah prekrške skupno s težjimi kaznivimi dejanji, smatralo se je po osnovni miselnosti bodočega zakona o istupima, da gre za nekakšno anticipirano upravnosodno postopanje in da naj se zatorej začasno vrši samostojno pred tistim oblastvom, ki je do 31. dec. 1929 za take prekrške poslovalo, torej pri nas pred sreskim sodiščem, v Srbiji pred policijskim uradom i. t. d. Samo če gre za stek samih prekrškov med seboj, naj veljajo predpisi doslejšnjega kazenskega prava, torej pri nas bivšega avstr. kaz. zak. Stek med prekrški, ki pridejo n. pr. v Sloveniji pred sresko sodišče, v Srbiji pred policijski urad, torej ni upošteven. Očividno se ni hotelo dopustiti, da bi judikature glede prekrškov posegale iz sodnega okvirja v upravni okvir.

Iz istega vidika prekrški, ki jih stori obtoženec med glavno razpravo pred okrožnim sodiščem, ne bodo smeli biti sojeni po senatu ali sodniku poedincu, ker za take delikte to sodišče ni pristojno (gl. §§ 234, 276 k. p.).

d) Pravtako krepko je poudarjeno izjemno stališče glede prekrškov kot bodočih upravnih deliktov pri vprašanju rehabilitacije. Kakor znano, smo imeli v Sloveniji in Dalmaciji institut rehabilitacije drugod pa ne. Enotni kazenski zakonik jo je uvedel na splošno. Osnutek zak. o istup. štev. 2., že predvideva natančno isto besedilo o tem vprašanju kot je danes v zak. z dne 31. decembra 1929. Ta izposodba ima ta smisel, da se ozira pri prekrških kot bodočih upravnih deliktih edino le na predkaznovanje radi prekrškov, ne pa glede drugih težjih deliktov. Z drugimi besedami: V zak.

z dne 31. decembra 1929 se že zrcali anticipativno posebno postopanje radi teh prekrškov izven sodišč. Rehabilitacija torej nastopi za prekršek, čeprav bi bila dotična oseba medčasno v dobi preskušnje obsojena radi zločina ali prestopka. Le če bo obsojena dvakrat ali večkrat radi prekrškov, se podaljša doba rehabilitacije od 3 let na pet let. Rehabilitacija pa nastopi po načelih *rehabilitation de droit*, torej avtomatično. Glede na to in pa tudi na načela splošnega dela obeh kazenskih zakonov, sedanjega in prejšnjega, bo ta milejši način rehabilitacije veljal tudi glede prekrškov, ki so bili storjeni in kaznovani po prejšnjih določbah.

Te, pravkar od a) do d) obravnavane določbe materialnega prava glede kaznovanja prekrškov so tiste, ki izpreminjajo *ex lege* splošna načela kazenskega prava izza prejšnje zakonodaje v unifikacijski smeri. Vpraša se, katera siceršnja splošna načela kazenskega prava naj se uporabljajo za prekrške. V tem pogledu pravi § 1 zak. z dne 31. decembra 1929 jasno, da ostanejo v veljavi predpisi do 1. januarja 1930 veljavnih občnih kazenskih zakonikov, seveda z izjemami ki smo jih že navedli; kajti *exceptio firmat regulam in casibus non exceptis*. Mišljen je seveda tisti občni kazenski zakonik, iz čigar območja izvira prekršek. Razlika med starimi kazenskimi predpisi občnega značaja in onimi novega enotnega kaz. zak. se je namenoma zanemarjala. Da bi se novi predpisi o kaznovanju maloletnikov nad 14 leti, o pogojni obsodbi, o veljavnosti milejših zakonskih predpisov vendarle uporabljali, ni mogoče. Diskrepance med judikaturο glede zločinstev in prestopkov in ono za prekrške bodo de iure seveda velike, toda de facto bodo sreski sodniki našli lahko tisto pot, ki teh diskrepanc ne bo podčrtavala, ampak jih omiljevala in po možnosti zabrisala. Izhod, ki ga je zakonodaja iskala in našla z zakonom z dne 31. decembra 1929, je itak le začasen, posledice obsodbe pa bodo ob določbah glede rehabilitacije vsekakor zelo malo pomembne. Vsekakor zakonodajec namenoma ni hotel odrediti, da naj veljajo nove določbe enot. kaz. zak., kolikor so milejše, ker bi po tem nastala judikatura glede prekrškov bolj komplicirana kot vsak druga. Saj bo že ugotovitev, kaj je ostalo v veljavnosti, dovolj obteževala poslovanje pri sreskih sodiščih.

K B) Glede formalnega prava ali procedure se je zakonodajec postavil na isto stališče kot pri materialnem pravu, namreč da naj ostane vse, kakor je bilo, z edino izjemo glede kaznovalnega predloga. Po novem kazenskem postopniku državnopravdniških opraviteljev tudi v Sloveniji in Dalmaciji ne bo več, dočim so jih na Hrvaškem že davno odpravili. Teoretično to ni bilo lahko opravičljivo, praktično pa seveda državni pravdniški upravitelji res niso bili potrebni. V tem pogledu je torej prišlo do izpremembe pravnega položaja. Na mesto državnega pravdniskega funkcionarja bo predlagal postopanje in kaznovanje radi uradoma pregonljivih prekrškov: 1) a li državni tožilec na sedežu okrožnega sodišča a li vršilec dolžnosti državnega tožilca, ki bo ad hoc imenovan pri večjih sreskih sodiščih; 2) kjer pa teh ne bo, a li vobče javno oblastvo, n. pr. upravno sresko, žandarmerija, šolsko vodstvo, cerkveno predstojništvo, občinsko županstvo i. pod., a li pa tudi posamezni javni organ, n. pr. referent javnega oblastva, kolikor bo po svojih predpisih za to samostojno pristojen. To pristojnost pa bo moralo samo sodišče presojati in jo eventualno tudi odreči, ker ne gre, da bi tak referent smel tirati pred sodišče stvar, ki mu je glede nje njegovo predstojništvo odreklo pristanek k predlogu na kaznovanje. 3) Slednjič bo imel pravico predlagati kaznovanje radi prekrška vsak oškodovanec, t. j. oseba, ki more nastopati kot zasebni udeleženec. Toda slednjih primerov je med uradno pregonljivimi prekrški pač malo število. Ako pa pride do takega preganjalnega čina, nastopa zasebni udeleženec s pravico javnopravnega pregona dotlej, da se n. pr. državni tožilec ali kakšno oblastvo ne zgane in pregona ne prevzame. Oškodovančeva pravica do pregona ni predlog na kaznovanje (§ 85 enot. kaz. zak.) v tehničnem smislu besede, delikt ostane do konca uradno pregonljiv, predlog na kaznovanje se ne sme več umakniti. Oškodovanec ima po zakonskem besedilu vlogo subsidiarnega tožilca. Le za primer, da se njegove zahteve do odškodnine popolnoma poravnajo, — propade — analogno kot pri subsidiarnem tožilcu avstrijskega k. pr. r. — njegov predlog. Pri pristnih predlagalnih deliktih, ki so prekrški, pa pridejo za naše pravno območje itak skoro izključno javna oblastva

kot upravičenci v poštev. Glede zasebnopravno pregonljivih prekrškov ne bo nobene razlike v primeri z dosedanjim postopanjem.

Možnost, da bi maloletnike sodili radi prekrškov po posebnem načinu postopanja, ni dana. Sicer je pa tudi glede prestopkov po enotnem kaz. postopniku poseben način postopanja samo fakultativno predviden (§ 435.).

Postopanje vsled pravnih sredstev ostane glede prekrškov nedotaknjeno, to se pravi: o vzklicih bo sodilo okrožno sodišče v senatu štirih sodnikov. Prav tako se ničesar ne izpremeni glede nadzorstvenih pritožb po § 15 av. k. pr. r., ki pridejo pred apelacijsko sodišče in glede ničnostnih pritožb v varstvo zakona po § 33 avstr. k. pr. r., o katerih sodi stol sedmorice kot nadomestnik kasacijskega dvora.

Mandatno postopanje za prekrške ni odpravljeno, vrši se po predpisih bivšega avstr. k. pr. r. Takisto se kazni radi prekrškov izvršujejo po starih predpisih.

Stari poslovni red ostane neizpremenjen. Izrečno treba ugotoviti, da predpis § 10. uredbe o poslovnem redu za redna kazenska sodišča z dne 21. novembra 1929, Služ. Nov. številka 286/CXVI, Ur. l. štev. 33, po katerem se mora vsaka prijava kaznivega dejanja, ki se preganja po službeni dolžnosti, naznaniti državnemu tožilcu, za prekrške ne velja, čeprav odpadejo državnopravdniški opravitelji. Izkaze, ki so jih državnopravdniški opravitelji mesečno pošiljali državnim tožilcem, bodo si morali slednji sami sestavljati na podlagi izpiskov iz U vpisnika, ki ostane, a za mesečni izpisek bodo morali zaprositi sreska sodišča.

V. Ob sklepu teh izvajanj o kaznovanju glede prekrškov naj bo dovoljeno pripomniti nastopno: Zakon z dne 31. decembra 1929. gotovo ne ustreza zahtevam moderne kriminalne politike, ampak nasprotno ohranja divergence med starimi kazenskimi zakoniki in med enotnim kazenskim zakonom, ki je bolj moderen od onih. Vendar za prakso ne bo delal težav. Sodniki bodo, čeprav ne ex lege, pač pa po svoji pameti in sodniški vesti kolikor možno pazili sami na to, da se bo judikatura glede prekrškov gibal v duhu bolj modernega enotnega kazenskega zakonika. Bližnja bodočnost najbrž pokaže ob vzporednem uporabljanju o b o j n i h

predpisov tiste nedostatke ali nevšečnosti, ki jih bo mogel zakonodajec o priliki obnarodovanja bodočega zakona o prekrških na en mah z novelico odpraviti ali popraviti. Takrat pa bo treba temeljito razčistiti tudi sporna vprašanja glede veljave »dopuna i izmena« in pa glede »predmeta zakona«, o katerih je bilo uvodoma govora.

Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju.¹

Dr. Pajnič Edvard.

Čisto naravno je, da bo dosedanja praksa imela največji vpliv za tolmačenje določb zakonika o sodnem kazenskem postopku, veljavnega po novem letu 1930. Starega se ni lahko otresti in res je nevarnost, da se bo novi kazenski postopek prikazoval v doslej še različnih pravnih področjih naše države v oblikah, ki se bodo bistveno med seboj razlikovale. Znebiti pa se moramo pri delu v kazenskih stvareh po novem letu vsega, kar tudi le oblično nasprotuje novemu zakonu o kazenskem postopku. Tem večja pažnja je na mestu pri nas, kjer prevladuje nazor, da pomeni novi zakon zgolj nekoliko izboljšano izdajo do 31. decembra 1929 uporabljenega kazenskopostopnega reda, kar pa ni povse resnično.

Po zakonu, s katerim se uveljavljajo in uvajajo kazenski zakonik, zakonik o sodnem kazenskem postopanju in zakon o izvrševanju kazni na prostosti,² prestane od 1. januarja 1930 naš dosedanja kazenskopravdni red, in sicer z vsemi izpremembami ter dopolnitvami, prav tako pa tudi vsi drugi zakoni, ki vsebujejo pravila o postopanju pred rednimi kazenskimi sodišči, kolikor ti zakoni nasprotujejo po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju. Gornji »uvodni« zakon (čl. 10) navaja zakon o tisku s poznejšimi dopolnitvami,³ nadalje zakon o državnem sodišču za zaščito

¹ Zakon od 16. februarja 1929, Sl. Nov. od 23. februarja 1929 št. 45/XX, Ur. l. št. 432/29. Ta spis se poslužuje pri navajanju določb novih kazenskopravnih zakonov kratic »k. p.« (kazenski postopnik) in »k. z.« (kazenski zakonik), dočim pomenita kratici »st. k. pr. r.« in »st. k. z.« dosedanja zakona gori navedene vsebine.

² 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. št. 311/29.

³ 6. avg. 1925 Sl. N. 8. avg. 1925 št. 179/XXXIX, Ur. l. št. 272/25 ter 6. jan. 1929 Sl. N. 6. jan. 1929 št. 6, Ur. l. št. 12/29.

države kot ona dva zakona, katerih procesualne določbe ostanejo povse ali vsaj deloma v veljavi. Bo pa upoštevati v kazenskem postopku še več drugih zakonov, in sicer ne le novi kazenski zakonik, (ki vsebuje na mnogih mestih določbe, posegajoče v procesualno kazensko pravo), temveč še precej drugih zakonov. Najvažnejši teh zakonov so: zakon o sodnikih rednih sodišč;⁴ zakon o ureditvi rečnih sodišč za kraljevino Jugoslavijo,⁵ doslej veljaven le v določbah §§ 104 in 105; zakon o državnem tožilstvu;⁶ zakon o advokatih;⁷ zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi s poznejšim zakonom o izpremembi ter dopolnitvi tega zakona;⁸ zakon o pobijanju zlorab v službeni dolžnosti s poznejšo izpremembo.⁹ Več določb, ki jih vsebuje stari kazenski pravdni red o poslovanju po pravnomočnosti sodb, najdemo sedaj v zakonu o izvrševanju kazni na prostosti.¹⁰

Oživotvorjenje novega kazenskega postopnika uspešno pospešujeta uredbi o poslovnem redu za kazenska sodišča in posebej za državna tožilstva z dne 21. novembra 1929.¹¹ Na razne uredbe druge vrste se mestoma kazenski postopnik sam sklicuje, a teh uredb doslej še ni. Važne so posebno uredbe (zakoni) o odmeri izvedenin in pristojbin sodnih zdravnikov; dosedanje so tako zastarele, da so naravnost škodljive pravosodstvu v kazenskih stvareh.

Seveda v novem zakoniku o sodnem kazenskem postopku ni več določb o posebnem postopku v tiskovnih stvareh, manjka celo devetnajsto poglavje starega kazensko-postopnega reda o porotnih sodiščih, o prekem sodu, o mandatnem postopku pri prestopkih itd. Zato pa imamo v novem zakoniku predpise o postopku zoper mlajše mladoletnike, o povračilu škode neopravičeno obsojenim in o povračilu pravic izgubljenih s kazensko sodbo.¹² Izrečno ni razveljavljen zakon o odškodnini za prestani pripor in preiskovalni zapor,¹³ to-

⁴ 8. jan. 1929 Sl. N. 11. jan. 1929 št. 9/IV, Ur. l. št. 16/29,

⁵ 18. jan. 1929 Sl. N. 25. jan. 1929 št. 20/X, Ur. l. št. 49/29,

⁶ 28. marca 1929 Sl. N. 28. marca 1929 št. 73/XXIX, Ur. l. št. 138/29.

⁷ 17. marca 1929 Sl. N. 19. marca 1929 št. 65/XXVIII, Ur. l. št. 131/29.

⁸ 6. jan. 1929 Sl. N. 11. jan. 1929 št. 9/IV, Ur. l. št. 11/29 ter 1. marca 1929 Sl. N. 6. marca 1929 št. 54/XXIII, Ur. l. št. 104/29.

⁹ 30. marca 1929 Sl. N. 3. aprila 1929 št. 78/XXXII, Ur. l. št. 40/29 ter 10. avg. 1929 Sl. N. 15. avg. 1929 št. 189/LXXXVI, Ur. l. št. 357/29,

¹⁰ 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. št. 450/29.

¹¹ 21. nov. 1929 Sl. N. 5. dec. 1929 št. 286/CXVI in št. 287/CXVI, Ur. l. št. 577 in 578.

¹² Zakona od 21. marca 1918 d-ž. zak. št. 108 in 109.

¹³ od 18. avg. 1918 drž. zak. št. 318.

da tu sem spadajoča vprašanja niso urejena v novem zakonu o. s. kaz. postopku, zato je v očigled drugim, pravkar omejenim podobnim določbam pač izključeno, da bi zadevni zakon le pri nas ostal še v veljavi po 1. januarju 1930. Določba čl. 9, zadnji stavek (omenjena po vsebini že zgoraj) zakona, s katerim se uveljavlja in uvaja novi kazenski postopnik, pa ne zabranjuje, da ne bi še nadalje ostali v moči in uporabi predpisi o občinskih posredovalnih uradih, o čemer govorimo še pozneje.¹⁴

Omeniti je pa vendar, da bo izjemoma¹⁵ obdržal po 1. januarju 1930 vendarle stari kazenski postopni red omejeno veljavo, in sicer za postopek po sodbi prve stopnje, izrečeni pred navedenim rokom. Če pa bo prvo sodbo višje sodišče razveljavilo in odkazalo stvar v novo razpravo, se pa izvede nova razprava po predpisih novega zakonika o sod. kaz. postopku. Prav tako je pri zahtevku za obnovo, odnosno za pregon zbog novo razkritega ali prej storjenega kaznivega dejanja (§§ 266, 284, 286 k. p.) po 1. januarju 1930 uporabljati novi zakon le, če ni dosedanji za obdolženca ugodnejši. Obnovljeno postopanje se pa izvede po predpisih novega postopnika. Pravkar navedena določba za naše razmere ne bo postala posebno pomembna glede na vsebino predpisov o obnovi kazenskega postopanja ter §§ 263, 265 st. k. pr.

Sodstvo (sodno oblast) izvršujejo v § 8, odst. I. k. pr. navedena sodišča.

Sreska sodišča so edinoosebna sodišča prve stopnje, kjer vrši sodstvo v poedinah kaz. stvarih za vse svoje območje¹⁶ le po en sodnik, bodisi da je poizvedovalni sodnik (§ 95 k. p.), zaprošeni sodnik (n. pr. § 99 k. p., §§ 50 nasl. uredbe o posl. r. za kaz. sod.), sodnik za mlajše maloletnike, sodnik poedinec v ožjem pomenu besede (postopanje na prvi stopnji o prestopkih starejših maloletnikov in polnoletnih oseb po § 9 toč. 2 k. p.) ter odrejeni (»posebniki«) sodnik.¹⁷ Starešina okrajnega sodišča izvršuje v določnih primerih še posebne naloge. O eni govorimo takoj nižje, druga je ona, ki jo starešini okrajnega sodišča dodeljuje zakon o izvrševanju kazni na prostosti.¹⁸ Tudi pri postopanju glede

¹⁴ 27. febr. 1907 drž. zak. št. 41 in 27. sept. 1911 dež. zak. za Kranjsko št. 45.

¹⁵ Prim. čl. 11. zak. od 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. 311/29.

¹⁶ Zak. o ur. red. sodišč — opazka 5 : §§ 4 in 5.

¹⁷ Prim. §§ 216 odst. II., 399 odst. III. in druge k. p.

¹⁸ §§ 11, 14, 15 zak. 16. febr. 1929 Sl. N. 26. febr. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. št. 450/29.

mlajših maloletnikov je poverjena starešini odločitev o tem, naj se li opusti izločitev postopanja zoper mlajše maloletnike, naznanjene ali tožene skupno z drugimi storilci (§ 438 k. p.). Posebne naloge vrši starešina po uredbi o poslovnem redu za kaz. sodišča.¹⁹ Važen je zlasti nadzor nad vsem delovanjem v kazenskih stvareh, posebno glede hitrosti postopanja. Nadzorstvene pritožbe ne pozna novi kazenski postopnik (§ 12, toč. 4 k. p.), pa je po § 56 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča mogoča tudi administrativna pritožba na predsedništvo apel. sodišča.

Izključitev in izločitev (odklonitev) sreskih sodnikov.

Glede vseh vrst pravkar naštetih poslov je sodnik sreskega sodišča izključen od vsakega sodnega poslovanja iz razlogov, navedenih v določbi paragrafa 28. kazenskega postopka. Ti razlogi so malodane prav isti (točka 3. krstni boter, toč. 6. policijski uradnik, ki je svojčas poizvedoval), kakor v §§ 67, 68 st. k. pr. naštetih. Ne velja za sodnika sreskega sodišča določba (§ 29 k. p.), da ne bi smel soditi vprav tisti sodnik sreskega sodišča, ki je vršil v isti stvari poizvedovalna ali preiskovalna dejanja v postopanju pred ustno razpravo pred sreskim sodiščem (§ 385., odst. III. k. p.), ali oni, ki je bil izrekel prejšnjo sodbo, ki pa je bila v določnih primerih v prizivnem postopanju razveljavljena (§ 399., odst. II. k. p.) Po § 38 k. p. veljajo sicer, kar se tiče izključitve zapisnikarja, iste določbe kakor glede sodnika, a pravkar opisanih izjem od izključitve sreskega sodnika pri njegovem zapisnikarju zakon ne jemlje v misel. Veljajo pa te izjeme vsekako tudi glede zapisnikarja. Sreski sodnik, ki zve, da je izključen, naznani to okolnost svojemu starešini, ki odredi nadomeščanje. Če je starešina kot sodnik izključen, odredi nadomeščanje pristojno okrožno sodišče.²⁰ Prav tako je postopati (§ 37. k. p.), če se smatra sreski sodnik sam za prizadetega ali če nastane dvom o vzroku, ki naj ga izključuje v konkretnem primeru.

Izločitev sreskega sodnika smejo zahtevati (odkloniti ga) stranke (§ 6., odst. I. k. p.) iz razlogov, radi katerih je sreski sodnik izključen (§ 23. k. p.), ter radi dvoma (izkazanega po dejstvih) o njegovi nepristranosti (§ 31. k. p.) Zahtevek se predloži (da na zapisnik) sreskemu sodišču, čigar član je dotični odklonjeni sodnik. Iz razlogov mora izhajati verjetnost osnove, na katero se zahtevek na izločitev opira. Le če se zahteva radi suma nepristranosti izločitev sreskega sod-

¹⁹ Prim. §§ 9, 13, 48, 64, 65, 67, 88, 132, 139 in dr. te uredbe.

²⁰ Predsednik okrožnega sodišča: glej § 28 st. z. o sod. org. in § 11 zak. o ured. r. s.

nika, se mora staviti zadevni zahtevek pred početkom razprave na prvi stopnji. Določba § 32., odst. II. k. p. za sresko sodišče ne velja.²¹

Zahtevek na izločitev sme kot nedopusten zavrniti odklonjeni sreski sodnik sam, če je tak zahtevek podan prepozno, če sploh ni navedena osnova za odklonitev ali da z ničimer ni podprta (obrazložena) ter če je odklonitev podana v očitvidno zavlačevalni nameri. Sicer pa odloči po dani izjavi odklonjenega sodnika meritorno o takem zahtevku sresko sodišče samo, in sicer po starešini.²² Če je odklonjeni sodnik sreskega sodišča sam starešina, pa reši zahtevek okrožno sodišče. V rešitvi, s katero se ugotovi zahtevku na izločitev, se določi tisti sreski sodnik (drugo sresko sodišče), ki mu je poverjena stvar v nadaljnje postopanje. Zadnji odstavek § 34. k. p.²³ je pač tako umeti, da je smatrati kot ugodeno odklonitvi, če izjavi o tem zaslišani odklonjeni sodnik, da je zahtevek utemeljen. Odrediti mora pa na to ali starešina ali pa okrožno sodišče primerno nadomeščenje.

Zoper rešitev, s katero je izločitev odobrena, ni pritožbe, zoper rešitev, po kateri ni izločitev dopustna (rešitev odklonjenega sreskega sodnika samega) ali zoper rešitev, ki zavrača zahtevek kot neumeljen, se sme vložiti pritožba v treh dneh. Pritožbo reši okrožno sodišče, če je pa samo izdalo rešitev, da zahtevek na izločitev sreskega sodnika (starešine) ni utemeljen, pa po našem naziranju pritožba zoper to rešitev ni dopustna, ker okrožno sodišče ni tu poslovalo kot sodišče prve stopnje (§ 328., odst. I. k. p.). Kakor hitro je bil zavrnjen zahtevek na izločitev sreskega sodnika kot sodnika (bodoče) ustne razprave bodisi kot nedopusten, bodisi kot neutemeljen, se sme ta rešitev pobijati šele v prizivu zoper sodbo, o čemer odločuje dokončno seveda pristojno okrožno sodišče.²⁴

O izključitvi ali izločitvi (odklonitvi) zapisnikarja odločuje sreski sodnik, pri katerem posluje zapisnikar. Zoper to rešitev ni pritožbe.

²¹ § 32 odst. II. k. p.: »Če se zahteva izločitev vsega sodišča, se mora predložiti zahtevek najkasneje tri dni po prejemu pozivu na razpravo na prvi stopnji«; prim. še § 383 odst. II. k. p.

²² § 34 k. p.: »... odloči isto sodišče, čigar član je ta sodnik. Pri odločanju ta sodnik ne sme sodelovati.«

²³ »... Pred rešitvijo se zasliši sodnik, čigar izločitev se zahteva. Če ta izjavi, da je zahtevek za izločitev osnovan, ni treba nobene rešitve.«

²⁴ Pritožilca ali njegovega zastopnika more višje sodišče kaznovati v denarju, če je zahtevek podan ali iz objesti ali pa v nameri, da bi se postopanje zavleklo. § 36 k. p. Glej tudi § 393 toč. 1. k. p.

Pripomniti je, da sodišča doslej niso podobnih predpisov starega kazenskopostopnega reda o izključitvi in odklonitvi nič kaj rada uporabljala, težkočam je odpomoči tudi z delegacijo²⁵ drugega sreskega sodišča. Često so za tako odločbo res podani glede na krajevne razmere važni razlogi, umestnosti, varuje se z njo zlasti na zunaj ugled sodnikov (vsaj nekoliko bolj kakor z gornjo rešitvijo).

Naš zakonik o sodnem kaz. postopku pozna tudi izključitev in izločitev (odklonitev) i z v e d e n c e v, katere izbira pri svojih poslih v kazenskih stvareh sreski sodnik (§ 185 k. p.). O izboru se obvestijo stranke ali njih zastopniki, če zoper to ni posebnih razlogov. Pred početkom zaslišanja izvedenca morejo stranke zahtevati njegovo izločitev na istih osnovah, na katerih je moč zahtevati izločitev sodnika, a po početku oddaje izvida in mnenja (»veštačenja«), se sme na istih osnovah, ki veljajo glede sodnika, zahtevati izključitev izvedenca ali opozoriti nanjo. Zoper rešitev sreskega sodišča, s katero v teh primerih zavrača izločitev, je dopustna vselej pritožba na okrožno sodišče.²⁶ Seveda, če je z rešitvijo zavržen zahtevek na izločitev izvedenca, ki naj bo zaslišan na ustni razpravi pred sreskim sodiščem, se sme pobijati ta rešitev le s prizivom zoper sodbo (§§ 336., toč. 5, prim. tudi §§ 36 in 329 k. p.), prav tako kakor se morejo uveljavljati tudi razlogi (§ 185., odst. I. k. p.), po katerih je oddaja izvida in mnenja (»veštačenja«) brez veljave.

O zapisnikarju, zapisnikih in sodnih odločbah veljajo tudi za postopanje pred sreskimi sodišči predpisi §§ 70 do 75 odstavek I. k. p., deloma že znani po njihličnosti z določbami našega starega kazensko-pravdnega reda. Tudi nova uredba o poslovnem redu za kazenska sodišča ne bo imela bistveno izpreminjajočega učinka na poslovanje v navedenih ozirih. Opozoriti je treba le na nekatera za nas kolikor toliko nova pravila. Sodnik naj glasno narekuje zapisnik, da slišijo to prisotne osebe, stranka ali zadevni zaslišanec. Ta odobri zapisnik po sedanjih predpisih. Če zaslišana oseba ni zmožna, da se lastnoročno podpiše, pristavi njen podpis zapisnikar, zaslišana oseba pristavi barvani prstni znak.²⁷ Tudi sedaj še velja izjema, prav omejitev glede sestave zapisnikov po § 380., toč. 9 k. p. po kateri se mora o poizvedbah glede prestopkov, prepuščenih v presojo sreskemu sodišču, le tedaj sestaviti

²⁵ Sedaj § 23 k. p.

²⁶ Prim. § 36 k. p. Tu veljajo glede pritožbe in roka — 8 dni — predpisi §§ 328, 330 k. p.

²⁷ Potreben je odtisk palca (§ 71 k. p.).

zapisnik po predpisih §§ 70 nasl. k. p., če bo treba poizvedbe uporabiti za dokaz na ustni razpravi, dočim sicer zadošča, da zapisnikar ali sodnik sam na kratko zapiše glavno vsebino onega, kar so izpovedale zaslišane osebe. Ustno razpravo vrši pa ob zapisnikarjevem sodelovanju starešina ali drug sreski sodnik.²⁸ Ob ustni razpravi se sestavi zapisnik takoj po pravilih §§ 242 do 245 in 388 z. odst. k. p. Njegova vsebina je nekaj širja nego je to urejeno po starem kaz. pravdnem redu. Če prisostvuje razpravi tolmač, podpiše zapisnik tudi ta. Sprejeti je v zapisnik izrek sodbe (dispozitivni del, ki ga priobči sodnik s tem, da ga prečita) z bistvenimi razlogi (sklicevanje na pisni izdatek sodbe bo pač zadoščalo) in s podukom o pravnih lekih.²⁹ Urejeno je tudi, kako je postopati, če predlagajo stranke popravke ali dopolnitve v zapisniku o razpravi. Odloči o tem sodnik sam, ki sme seveda tudi uradoma popraviti pogoške. Če sreski sodnik spozna o priliki vložitve priziva zoper sodbo, da se je res zgodila grajana kršitev obličnega prava, označi to v dodatku zapisnika. Če stranke v prizivu grajajo pomanjklivosti zapisnika o okoliščinah, odločilnih za rešitev stvari, sme okrožno kot prizivno sodišče dopustiti nasprotni dokaz o grajanem delu zapisnika.

Pregledovanje spisov in njih prepisovanje (§ 85 k. p.) je tako urejeno, kakor je bilo pred veljavo novega zakonika o sod. kaz. postopku. Državni tožilec sme vedno zahtevati, da mu je poslati spise kazenske vsebine (ne le spise o kazenskih poizvedbah glede prestopkov in zločinov, za katere je pristojno okrožno sodišče). Vsak drug tožilec pa sme vsakrat pregledovati spise, ki se njega tičejo (§ 102 k. p.).

Glede zapisnikov, spisov, njih pregledovanja, o vpošiljavi spisov drugim sodiščem ali povodom rešitve pravnih lekov, vpisnikov, raznih zaznamov vsebuje podrobne predpise uredba o poslovnem redu za kazenska sodišča³⁰.

Odločbe sreskih sodišč so (§ 74 k. p.) sodbe, rešitve, naredbe. Pred odločbami, izrečenimi izven ustne razprave mora redoma podati ustno ali pisno izjavo državni tožilec (njegov zastopnik). Pred odločbo, izrečeno na razpravi, mora se dati strankam prilika, da se o tem izjavijo. Potrebna je pismena obrazložba vseh odločb, zoper katere

²⁸ Prim. §§ 385 odst. I. in 393 toč. I. k. p.

²⁹ §§ 242 zad. st. in 288 k. p.

³⁰ Prim. §§ 10, 20—25, 30, 31, 51, 52, 177 nasl. itd. uredbe o poslovnem redu za kazenska sodišča.

je možno uporabljati kakšno pravno sredstvo ali s katerimi se predlog ali zahtevek zavrača.

Glede priobčitve in vročitve odločb (vabil) ostane bistveno vse pri starem. Za postopanje, po katerem se izvrše vročbe, veljajo subsidiarno zadevni predpisi zakona o civilnem sodnem postopku. Opozoriti je tu še na obvestila o pričetem in končanem postopku, ki jih je po posebnih predpisih zakona in uredbe o posl. redu za kaz. sodišča dolžan storiti tudi sreski sodnik³¹.

Sreski sodnik izda sodbo na zahtevanje v overovljenem prepisu obdolžencu, državnemu tožilcu (vršilcu dolžnosti državnega tožilca) in tudi zasebnemu tožilcu ter oškodovancu. Pri celoma ali deloma oprostilnih sodbah glede oficialnih prestopkov, odnosno pri sodbah, s katerimi se zavrača zahtevek državnega tožilca, se vroči prepis sodbe državnemu tožilcu brez posebnega zahtevka, ako ni bilo na razpravi ne njega, ne vršilca dolžnosti državnega tožilca (§ 388 k. p.). Overovljeni prepis sodbe se vroči obdolžencu, ki ni bil navzoč pri razpravi in objavi te sodbe, tedaj pa z navodilom o pravnih sredstvih. Na priziv sam — njegovo prijavo — se vroči prepis sodbe le, če je oseba, ki je priglasila priziv, že pred priglasitvijo ali ob priglasitvi sama to zahtevala (§ 394 z. odst. k. p.). Pripomniti je, da je stvar nekoliko drugačna, če gre priziv zoper sodbe senata okrožnega sodišča. Na pravočasno priglasitev priziva je vsikdar pritožilcu, ki priziva ni že zaeno obrazložil ali se je vročitvi prepisa sodbe odpovedal, vročiti prepis sodbe (§ 333 odst. I. k. p.).

Sreski sodnik kot poizvedovalni sodnik.

Predvsem je opozoriti, da je tudi tukaj nekako govoriti o podsodnosti za vršitev poizvedb. Ta podsodnost je tista, ki jo ima v mislih zadnji odstavek § 8 k. p.³² in ki jo omenja tudi § 99 k.p. V slednji določbi je rečeno, da mora sresko sodišče na zaprosbo preiskovalnega sodnika³³ izvršiti po edina preiskovalna dejanja in če se na to pojavi potreba, še druga v zaprosbi ne omenjena dejanja. Vse to pa le tedaj, če je za izvršitev pristojno, namreč če teh poizvedovalnih (preiskovalnih) dejanj ni potrebno započeti v drugem srezu³⁴.

Sreski sodnik podvzame³⁵ poizvedbe v lastnem delokrogu, ne kot zaproseni sodnik o njemu došlih ovadbah radi

³¹ Prim. §§ 121 do 124 uredbe o poslov. r. za kaz. sodišča.

³² §§ 4, 5 zakona o ureditvi rednih sodišč.

³³ §§ 50 do 53 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča.

³⁴ §§ 99 odst. I., 117, 167 k. p.

³⁵ § 92 k. p. Slovenski tekst pravi «održedi» («poduzme»).

dejanj, ki jih preganja državni tožilec pri okrožnem sodišču, pristojnem za presojo teh dejanj. Zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec se morata obrniti z zahtevkom na izvršitev potrebnih poizvedb radi kaznivih dejanj, glede katerih je stvarno pristojno okrožno sodišče, na to sodišče (preiskovalnega sodnika) neposredno³⁶.

Ovadbе o gornjih kaznivih dejanjih dobi sresko sodišče od državnega tožilca s predlogom na podvzem poizvedb³⁷. Pri neposrednem prejemu ali sprejemu (na zapisnik) take ovadbе (»naznanila«, »prijave«: § 89 odst. II. k. p.) prijavi pa sresko sodišče le po določenem obrazcu državnemu tožilcu kaznivo dejanje in začne takoj s poizvedbami (pa z omejitvami po § 95 k. p.). Spise vpošlje sresko sodišče čimprej državnemu tožilcu, a v primerih, če je kdo priprt, najdlje v roku osmih dni od dneva pripora. Opozoriti je še posebno na prijave o kaznivih dejanjih, na katere je polagati posebno važnost, in glede katerih uredba o poslovnem redu za državna tožilstva³⁸ ukazuje prav posebno interno poslovanje. Na take prijave naj sresko sodišče posebej opozori državnega tožilca ter ga po potrebi obvesti brzojavno. Poizvedovalne spise prejme sresko sodišče nazaj razen primera ko se mu vrnejo v svrhu ustavitve po § 455 odst. III. k. p. le tedaj, ako jih pošlje državni tožilec s pripombo, da ni osnove za pregon ali pa, če državni tožilec stavi (§ 375 št. 1 k. p.) tožni zahtevek radi kaznivega dejanja, za kojega presojo je pristojno to sresko sodišče³⁹ in končno še tedaj, če predlaga državni tožilec popolnitev poizvedb. V prvem primeru mora sresko sodišče po § 96 k. p. ustaviti poizvedovanje (z izrečno ustavitveno naredbo) ter priprtega osumljenca izpustiti. Oškodovanca pa državni tožilec v osmih dneh obvesti o zavrnitvi naznanila (ovadbе.⁴⁰) Pravice oškodovanca, ki se je bil pridružil kazenskemu postopanju

³⁶ §§ 92 k. p. z. odst.

³⁷ Vršilec državnega tožilca mora njemu došle ovadbе o dejanjih, za katera je pristojno okrožno sodišče, takoj odstopiti sreskemu sodišču (§ 74 uredbe o posl. redu za drž. tožilstvo).

³⁸ Prim. §§ 26—29 uredbe o posl. r. za državno tožilstvo.

³⁹ Če gre za prestopke, ki se smejo preganjati le na oškodovančev predlog, utegne državni tožilec tudi opozoriti, da zaradi manjkajočega predloga ne more staviti obtožnega zahtevka, odnosno ga stavi — kar smatramo kot dopustno — le pogojno (prim. § 2, 375 odst. III. in §§ 379 odst. I., 359 toč. 1. in 85 k. z.).

⁴⁰ Glej §§ 44 odst. II. in 96 k. p. Podobno mora postopati po § 73 uredbe o poslovnem redu za drž. tožilstvo tudi vršilec dolžnosti državnega tožilca.

(§ 295 k. p.) so omejene v določbah §§ 53 odst. I, III., 92 z. odst. k. p. Oškodovanec ali upravičenec, na katerega predlog se sme kazensko postopanje šele začeti, mora postaviti predlog v roku § 85 odst. II. k. z. sam pisмено ali na zapisnik, sprejme ta predlog lahko tudi oblastveni organ ali oblast, orožnik n. pr., ki ga sporoči v naznanilu kaznivega dejanja. Pa tudi o priliki zasliševanja kot svedok sme postaviti tak predlog za primer, da se ne bi po poizvedbah podalo kaznivo dejanje, za katerega pregon ni takega predloga treba⁴¹. Smatra mo kot dopustno po zakonu (§§ 2, 180, 359 št. 1, 379 k. p.), da sodišče obvesti o ev. potrebi tega predloga poškodovanca, ne da bi ga vabilo prav zato nalašč k sodišču.

Sreski sodnik izvrši posamezna poizvedovalna in preiskovalna dejanja vsake vrste — ne samo zasliševanja svedokov, kakor bi bilo navidezno povzeti določbi § 167 k. p. — tudi na zaprosilo preiskovalnega sodnika⁴². Delegacije sreskega sodišča za samostojno izvršitev cele preiskave pa ne poznajo novi predpisi o kaz. postopku.

Zlasti ob početku veljave novih kazensko pravnih zakonov bodo sreska sodišča primeroma česče nego pozneje normalno vpošiljala naznanila o kaznivih dejanjih s poizvedbami ali brez njih državnemu tožilcu, ko bo dejanja, storjena še pred 1. januarjem 1930 glede njih kaznivosti presojati po § 2 k. z., kar bo odločilno tudi za vprašanje stvarne pristojnosti⁴³. O tej točki govorimo še pozneje.

Če vrši predhodne poizvedbe policija (§ 93 k. p.), mora gledati na to, da se ohranijo sledovi kaznivega dejanja. Če bi se bilo bati, da se ti sledovi uničijo (izpremene, preden prispejo predlogi državnega tožilca), se mora policijsko oblastvo obrniti na pristojno sresko sodišče, da to izvrši potrebna sodna dejanja.

Glede svojih pravic in dolžnosti pri poizvedbah je sreski sodnik povsem izenačen s preiskovalnim sodnikom (§ 11 št. 1. k. p.). Sme izvrševati zlasti disciplinsko oblast po določbi § 107 k. p., zadevne naredbe mora takoj sporočiti okrožnemu sodišču, da o njih odloči (jih odobri, omili, razveljavi) in postanejo izvršne šele s to odločbo. Ni potreba dalje razpravljati podrobno o poslovanju sreskega sodnika,

⁴¹ §§ 105, 150, 295 k. p.

⁴² §§ 92 odst. III., 99 k. p.

⁴³ Primerjaj z določbami starega kaz. zakona, zlasti §§ 144—147. k. z. (lažne izpovedbe); §§ 127 (130) k. z. (odpor zoper poslujočo uradno osebo); §§ 162, 163 (motenje vere); § 166 k. z. (prestopnik pijanosti), §§ 178 nasl. k. z. (kazniva dejanja zoper življenje in telo); §§ 242, 247, 250 k. z. (dosed. javna sila) itd.

ko vrši iste posle kakor preiskovalni sodnik o priliki poizveab ali kot zaproseni sodnik, kolikor gre za preiskovanje stanovanja in oseb⁴⁴, za zasliševanje osumljenčev ali obdolženčev⁴⁵, za zasliševanje prič⁴⁶, za sodni ogled in zasliševanje izvedencev⁴⁷, ker tu napram določbam do 1. januarja 1930 veljavnega kazensko-postopnega reda ni ugotoviti bistvenih izprememb. Če sreski sodnik kot poizvedovalni sodnik zoper priče ali izvedence (§§ 163, 164, 186 k. p., če namreč izostanejo brez opravičbe ali če se branijo izpovedati) odredi kakšno prisilno sredstvo, imajo prizadeti pravico pritožbe v osmih dneh in taka pritožba zadrži izvršitev naredbe⁴⁸. Glede morebitne in tu izjemne prisege priče veljajo določbe §§ 176 odst. II. in 177, 178 k. p., kjer je označena tudi oblika in vsebina prisege. Izvedenci se pa morajo po § 187 k. p., preden oddajo izvid, zaprisegati. Uredba o posl. r. za kaz. sodišča določa (§§ 37, 38 ur. o posl. r.) obliko priseg glede drugih veroizpovedi kakor za pripadnike pravoslavne in katoliške.

Pri sreskem kot poizvedovalnem sodišču nastali stroški kaz. postopanja so večinoma pričnine (§ 315 k. p.), pristojbine izvedencev, tolmačev (§ 316 k. p.), potni stroški sodnih oseb in državnega tožilca (§ 318 k. p.), vročina, poštna pristojbina i. t. d. Za potovanje izven sedeža sreskega sodišča je potrebna odobritev starešine (§ 48 uredbe o posl. r. za kaz. sod.). Omeniti je še stroške za vzdrževanje osebe v priporu (§ 319 k. z.)⁴⁹. Še važnejše kot doslej bo zaznamovanje vseh nastalih stroškov sproti v popis stroškov, ker je potrebno po možnosti že v sodbi te stroške številčno navesti⁵⁰. (Stroške v naprej založene od drž.). Pričina se mora zahtevati, na kar je pričo opozoriti v pozivu in pri zaslišanju, najdlje v 24 urah. Zoper rešitev poizvedovalnega sodnika v pogledu stroškov (posebno pričin in izvedenin) se more vsaka prizadetih oseb pritožiti v roku osmih dni (§§ 323, 330 k. p.) na okrožno sodišče, ki tu odločuje

⁴⁴ XI. poglavje: §§ 135 nasl. k. p.

⁴⁵ XII. pogl.: §§ 151 nasl. k. p. §§ 40—43 uredbe o posl. r. za kaz. sod.

⁴⁶ XIII. pogl.: §§ 161 nasl. k. p. §§ 34 nasl. uredbe o p. r. za kaz. sod.

⁴⁷ XIV. pogl. §§ 181—201 k. p.; §§ 48, 134 uredbe o posl. r. za kaz. sod.

⁴⁸ Prim. še §§ 328 odst. II., 330, 12 št. 1 k. p.: zoper odločbo okrožnega sodišča možna je še nadaljnja pritožba na apelacijsko sodišče.

⁴⁹ O raznih stroških kaz. postopanja vsebuje podrobne predpise poglavje VI. uredbe o posl. r. za kaz. sod.

⁵⁰ Glej § 138 uredbe o posl. r. za kaz. sod. o popisu stroškov in § 145 iste uredbe o poizvedovanju imovinskih prilik osumljenca zaradi poznejšega izterjanja.

dokončno. Odpravljene so vsakršne odobritve izvedenin po apelacijskem sodišču⁵¹.

Glede poziva in morebitnega privoda osumljenca (§§ 111, 112 k. p.) prav tako ni bistvenih izprememb, pač pa je nekoliko govoriti o poslovanju sreskega kot poizvedovalnega sodnika ob osumljenčevem priporu.⁵² Sreski sodnik, pristojen za poizvedbe, mora odrediti pripor glede onega, ki je sumljiv zločinca, za katero predpisuje zakon smrtno kazen ali kazen dosmrtna robije ali za katero je prepuščen sodišču po zakonu izbor med omenjenima kaznima in drugo kaznijo. Če pa gre za drugo kaznivo dejanje, glede katerega je pristojno okrožno sodišče, pa sme odrediti pripor, če so za to podani razlogi § 113 št. 1. do 4. k. p. (sličnim onim v § 175 st. k. pr. navedenim). Prva točka je v naslednjem § 114 k. p. še posebej obrazložena.⁵³ Glede osumljenca, ki ga je kdo drugi — oblastveni organ ali zasebnik — priprl in oddal sreskemu sodišču, pa sme odrediti — naredba z razlogi je priobčiti osumljencu takoj po zasliševanju — sreski sodnik, da mora ostati v priporu, če je tudi še po svojem zaslišanju sumen, da je storil kaznivo dejanje, ki ga je obdolžen in če je tu podan kakšen izmed razlogov po § 113 k. p. Tak osumljenec sme zahtevati, da ga je privedi preiskovalnemu sodniku najdlje v 48 urah. Če tega ne zahteva, ima zoper naredbo o priporu pravico pritožbe na pristojno okrožno sodišče v treh dneh. Če se pa priprti osumljenec v tem roku ne pritoži (ali če izjavi še prej, da se nikakor noče pritožiti) mora poslati sreski sodnik naredbo o priporu (vsekako s spisi) v (nadaljnih) 24 urah.

⁵¹ Prim. § 384 z. odst. st. k. p. r.

⁵² Po § 12 uredbe o posl. r. za kaz. sod. je odpravljen zmotno razumevanj predpis starega posl. r., da bi morala biti ukrenitev pripora odobrena s podpisom starešine; izvzet je le primer, če gre za odredbo sodnega pomočnika.

⁵³ § 144 k. p.: »Primeri zalotitve pri dejanju so:

1. če kdo storilca ali soudeleženca zaloti pri samem izvrševanju kaznivega dejanja;
2. če je kdo kot samovidec takoj po storjenem kaznivem dejanju prijel storilca ali soudeleženca;
3. če se kdo takoj po storjenem dejanju zaloti z orožjem ali s predmeti, ki izvirajo iz kaznivega dejanja ali vsaj kažejo na njegovo udeležbo pri tem dejanju.

Kdor se zaloti pri dejanju, tega sme vsakdo prijeti. Prijetega mora takoj izročiti preiskovalnemu sodniku, sreskemu sodišču ali prvemu policijskemu oblastvu, ki ga najde; če pa tega ne more storiti, mora to takoj naznaniti enemu izmed omenjenih oblastev.«

Ker mora poizvedbe medtem nadaljevati, si pridrži »popis spisov« in potrebne prepise, upoštevajoč predpis § 25 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča. Okrožno sodišče odloči tu uradoma kakor ob pritožbi v dveh dneh od dne, ko je prejelo naredbo (pritožbo). Zoper to rešitev okrožnega sodišča ni pritožbe. Prav ti predpisi veljajo, če gre za preiskovalni zapor (§ 119 k. p.). — Pa že § 134 k. p. določa, da pritožba državnega tožilca zoper rešitev sodišča, s katero se ukinja preiskovalni zapor (z jamstvom ali brez jamstva), ustavi njeno izvršitev samo, če je vložil pritožbo takoj ob priobčiti rešitve. Potem bi bilo sklepati, da zoper gornjo odločbo okrožnega sodišča le osumljenca (obdolžencu) ni dovoljena nadaljnja pritožba (§§ 131 z. st., 134, 205 k. p.). Vsi ti precej komplicirani predpisi v varstvo priprtih v praksi niso lahko izvedljivi in bi pri dobesedni izpolnitvi le zavlačevali postopanje v škodo priprtega osumljenca. Že od četrtega dne naprej po odrejenem priporu bi romali poizvedovalni spisi, katere je v primerih pripora itak predložiti v osmih dneh od dneva pripora naprej državnemu tožilcu v predlaganje, od sreskega sodišča k okrožnemu sodišču, od tega državnemu tožilcu, potem pa zopet nazaj. Prešlo bi najbrže že več kot osem dni, poizvedbe pa sploh ne bi napredovale. Priporoča se, da za primer pritožbe priprtega, ali pa če je predložiti naredbo o priporu (seveda s spisi) okrožnemu sodišču v poslovanje po §§ 117, 119 z. odst. k. p., vpošlje sreski sodnik spise kar naravnost državnemu tožilcu, a to po § 117 odst. 2. k. p. zaeno z vposlano naredbo o priporu naznani okrožnemu sodišču. Državni tožilec bo vsekako nemudoma rešil stvar tako, da bo odločitev okrožnega sodišča o priporu odveč in nepotrebna, ker bo pripti osumljenec ali izpuščen ali pa bo glede njega predlagan (in bržkone tudi ukrenjen) preiskovalni zapor. V slednjem primeru pa bo itak na novo postopati po § 119 k. p. Sreski sodnik naj bi tudi dobro premislil, kako da poduči priprtega osumljenca, da sme zahtevati privedbo pred preiskovalnega sodnika v 48 urah. Tudi v teh primerih (če pripti hoče biti priveden pred preiskovalnega sodnika) je najbolje, da se spisi vpošljejo takoj državnemu tožilcu s prošnjo, da slednji, ali pa preiskovalni sodnik, o svojem ukrepu brzojavno obvesti sresko sodišče. — Obširne predpise glede ravnanja s priporniki vsebuje poglavje III. uredbe o posl. redu za kazenska sodišča.

Postopanje pred sreskim sodiščem kot sodiščem prve stopnje po § 9 toč. 2 k. p.

Za postopanje pred sreskim sodiščem kot sodiščem prve stopnje glede kaznivih dejanj, za katera so sreska sodišča

stvarno pristojna, veljajo nele predpisi drugega oddelka XXI. poglavja (§§ 374 nasl. k. p.), temveč po § 374 k. p. še vse določbe zakona, ki se tičejo postopka pred okrožnim sodiščem, kolikor v tem poglavju ti predpisi niso spremenjeni.

Kazensko postopanje v primerih § 9 toč. 2. k. p. se pokrene pred sreskim sodiščem na stavljeni zahtevek na pregon, ki ga pri oficialnih kaznivih dejanjih stavlja ne le državni tožilec pri nadrejenem okrožnem sodišču, ampak tudi morebitni vršilec dolžnosti državnega tožilca pri sreskem sodišču⁵⁴ in, kjer slednjega ni, tudi javno oblastvo ali javni organ (policija ali orožniki). Oškodovanec⁵⁵ o naznanilo se šteje takrat, ko gre za oficiale prestopke in ni na kraju državnega tožilca ali vršilca dolžnosti državnega tožilca, kot istovredni zahtevek na pregon. Pri tej vrsti kaznivih dejanj je treba opozoriti predvsem na tista, kjer je potreben za pregon oškodovančev (upravičenčev) predlog in ne sme sreski sodnik brez tega predloga postopanja niti ne začeti. To pravilo pa ne znači, da bi sreski sodnik sploh ne smel vzeti v delo takega naznanila z zahtevkom na pregon. Rešiti je stvar, če tudi morda po poizvedbah, priláodenih nižje navedeni rešitvi, z obrazloženo zavrnitvijo zahtevka⁵⁶ na pregon, o čemer se mora obvestiti oškodovanec. Ta sme na to (če ni že isti cilj dosegel s pritožbo v roku 8 dni) v roku 3 mesecev § 85 k. z. staviti (vsekakor uspešni) predlog, da naj se započne ali nadaljuje ustavljeno postopanje, pri čemer ni potreben ponovni zahtevek tožilcev na pregon (§§ 359 toč. 1. in 374, 411 k. p.). Glede še nesojenih kaznivih dejanj, ki se po 1. januarju 1930 preganjajo šele na predlog, a so bila izvršena pred tem rokom, je uvaževati, da se mora razprava in vse njej sledeče postopanje izvršiti po novem postopniku in da je presojati kaznivost takih dejanj iz vidika § 2 k. z.,⁵⁷ čeprav je dotlej okrajni sodnik že odredil ustno razpravo. Pri tem utegne priti ob manjkanju potrebnega predloga do rešitve ali do sodbe⁵⁷, da se zavrne zahtevek na pregon. Tako sodbo, pa tudi oprostitilo ali obsodilno meritorno sodbo, kjer so bili

⁵⁴ Zakon o državnem tožilstvu 28. marca 1929. Sl. N. 28/3. 1929 št. 73/XXIX, Ur. l. št. 138: §§ 1 in 5. Kot vršilca d. dr. t. je določiti enega izmed sodnih pripravnikov, če teh ni, pa izmed sodnega administrativnega osebja. — Prim. tudi uredbo o posl. r. za drž. tožilstvo: §§ 71—77.

⁵⁵ § 379 k. p.

⁵⁶ § 2 k. z.: »Če se kazenski zakon po storjenem kaznivem dejanju izpremeni, se uporablja milejši zakon.«

⁵⁷ Rešitev: § 379 odst. 1., sodba: §§ 276, 374 k. p.

prezrti materialnopravni predpisi o potrebnem predlogu, je mogoče pobijati s prizivom, a se v prid obdolžencu na to kršitev materialnopravne narave prizivno sodišče tudi ura⁵⁸ doma ozira. Velja pa glede take sodbe o zavrnitvi zahtevka na pregon. Že vršilec dolžnosti državnega tožilca je upravi predlogom brez obnove pokrenitev kazenskega postopanja, če rok po § 85 k. z. še ni pretekel⁵⁹. Pripomniti je še treba, da se more stavljeni predlog do početka ustne razprave preklicati (§§ 276 k. p. in 89 k. z.).

Do ustavitve postopanja pred početkom ustne razprave (§ 379 k. p.) pride tudi, ako je javni tožilec umaknil zahtevek na pregon. Že vršilec dolžnosti državnega tožilca je opravičen, da zavrne naznanilo, došlo mu o kaznivem delu,⁶⁰ na svojo roko (pozneje sme umakniti zahtevek na pregon z odobritvijo državnega tožilca, kar je pa notranja stvar med obema). O ustavitvi obvesti sresko sodišče oškodovanca le, če je on napravil naznanilo, sicer pa je to stvar (§ 96 k. p.) javnega tožilca. V roku osmih dni more oškodovanec, ki se je glede svojih zasebnopravnih zahtevkov pridružil kazenskem postopanju sam zahtevati, da naj se nadaljuje kazensko postopanje⁶¹. Zoper rešitev, s katero ta zahtevek sreski sodnik zavrne, se sme pritožiti zasebni udeleženec na okrožno sodišče v roku osmih dni.

Druga kategorija kaznivih dejanj, spadajočih pod sreskega sodnika, je tista, kjer sme zgolj zasebni tožilec staviti zahtevek na pregon. Če je nastopil s takim zahtevkom neupravičeni zas. tožilec, se zavrne zahtevek z rešitvijo (§ 379 k. p.); po pričetku ustne razprave (ki se prične z objavo glavne vsebine zahtevka — § 387 odst. IV. k. p.) s sodbo.⁶² O pravnih lekih zoper take odločbe smo že zgoraj govorili. Odstop zasebnega tožilca od pregona pred početkom razprave ima za posledico rešitev po § 379 k. p., odstop po pričetku razprave do nje konca pa sodbo. Če ne pride zasebni tožilec na razpravo ali ne poda na tej končnega predloga, se šteje prav tako, da je odstopil od pregona (§§ 51 odst. III. in 236 odst. III. k. p.). Posledice zamude ustne razprave pa za zasebnega tožilca niso tako krute, kakor po dosedanjem kazenskem postopnem redu. Utegne se mu dovoliti na predlog, podan v 3 dneh po pre-

⁵⁸ §§ 398 toč. 2. in 337 toč. 1. lit. c k. p. in § 399 odst. III. k. p.

⁵⁹ §§ 359 toč. 1., 374, 411 k. p.

⁶⁰ Uredba o posl. r. za drž. tožilstvo §§ 73, 74.

⁶¹ Tu ne velja rok 3 dni po § 219 z. odst. k. p. Glej še §§ 53 odst. I., 92 odst. IV., 6 odst. VII. k. p.

⁶² §§ 276 in 374 k. p.

stanku zapreke, obnova postopanja, ako dokaže, da so ga nepremagljive zapreke zadržale priti na razpravo. Le zoper za vrnitev takega predloga je dopustna pritožba v osmih dneh⁶³. Opozoriti je treba pri tej priliki razen na določbe materialnopravnega značaja v X. poglavju kazenskega zakonika zlasti še na to⁶⁴, da morejo po smrti zasebnega tožilca, ki je bil upravičeno stavil zahtevek na pregon radi kaznivega dejanja, nadaljevati postopanje njegov zakonski drug, njegovi otroci ali roditelji. To se zgodi pismeno ali z ustno izjavo, podano v treh mesecih po smrti zasebnega tožilca. Če se to ne zgodi, se postopanje ustavi. O smrti zasebnega tožilca in o opisani podani izjavi pravkar omenjenih oseb se mora obvestiti obdolženec.

Sresko sodišče mora paziti na svojo stvarno pristojnost, kakor je omejena v določbi § 9 toč. 2 k. p. od vložitve zahtevka na pregon, odnosno od prejema naznanila (§ 375 toč. 1. k. p.) naprej pa do končane razprave. Od 1. januarja 1930 naprej mora sresko sodišče imeti pred očmi določbo § 2 k. z. glede kaznivih dejanj, storjenih pred tem rokom, za katera bi utegnilo (po kvalifikaciji novega kazenskega zakonika) postati pristojno okrožno sodišče (sodnik poedinec pri okrož. sodišču). Iz tega vidika so postala morda z ozirom na novi kazenski zakonik nekatera doslej kazniva dejanja celo ne-kazniva.

Sreska sodišča bodo uporabljala deloma tudi še naprej do izgotovitve in razglasitve bodočega zakona o policijskih prestopkih (prekrških, »istupih«) stare kazenske predpise — namreč stari kazenski zakon in nekatere druge, sicer razveljavljene kazenske zakone, ki so pri nas ostali po prevratu do 1. januarja 1930 v veljavi — to pa le toliko, kolikor v teh kaz. zakonih naštetih kaznivih dejanj milejše narave ne vsebujejo po 1. januarju 1930 veljavni kazenski zakonik in drugi kazenski veljavni zakoni. To določa po 1. januarju 1930 razglašeni zakon o začasnem podaljšanju veljave zakonitih predpisov o kaznovanju prekrškov (»istupov«)^{64a}. Kolikor ta zakon sam v materialnopravnem oziru (glej zlasti §§ 3 — kazni —, § 4 — zastaranje —, § 5 rehabilitacija —, ter glede postopka — (§ 2 — stek —, § 6 — predlog na kaznovanje —) ne vsebuje izprememb, je uporabiti v obeh ozirih dosedanje predpise. Dopustno je torej zlasti segati še nadalje glede

⁶³ §§ 361 odst. II., 411 k. p.

⁶⁴ §§ 87 k. z. in 51. odst. IV. k. p.

^{64a} Zak. 31. decembra 1929. Služb. Nov. 31/12. 1929 št. 307/CXXXI (zakon o privremenom produženju važnosti zakonskih propisa o kažnjanju istupa).

na novo določeno kazen o takih kaznivih dejanjih po skrajšanem mandatnem postopku po smislu § 460 st. k. p. Po vsem pa posli sreskih sodišč v tej smeri ne bodo preveč narasli, da si je ob steku takih prekrškov s prestopki ali zločinstvi vsikdar o prekršku odvojeno poslovati. Določba § 3 gor. zakona namerava očitno le odpraviti vse morebitne dosedanje strožje kazni glede teh prekrškov. Pravilno bo torej naziranje, da je tudi pri razsoji glede prekrškov uporabljati morebitne še milejše —, že s kazenskimi zakoni do 1. januarja 1930 in glede prekrškov še dalje veljavnimi — določene kazni za take prekrške.

Ni pričakovati posebnih težav pri raziskovanju stvarne pristojnosti. Le v enem primeru — če gre za pristojnost vojaškega sodišča (§ 277 k. p.) — je po pričetku razprave izreči s sodbo, da se zavrača zahtevek na pregon radi nepristojnosti. V vseh drugih primerih, kjer preganja kaznivo dejanje državni tožilec, prekine sresko sodišče po potrebi razpravo in napoti stvar na državnega tožilca, če smatra da je podana stvarna pristojnost okrožnega sodišča ali sodnika poedinca pri okrožnem sodišču. Če pa na predlog državnega tožilca okrožno ali kakšno drugo sodišče vrne stvar sreskemu sodniku, jo ta ne more več vrniti radi stvarne nepristojnosti. Če gre za kaznivo dejanje, ki se preganja le na zasebno obtožbo, pa obvesti sresko sodišče v svrhu nadaljnega predloga zgolj zasebnega tožilca, če smatra, da je za presojo pristojno eno izmed gornjih sodišč. S tem je stvar za sresko sodišče končana, če ni morda vsled pritožbe pozneje ukrejneno kaj drugega (§ 378 odst. II. k. p.). Za neko vrsto stvarne nepristojnosti gre tudi tedaj, če se izkaže, da je obdolženec star šele 14 do 17 let (§ 9 toč. 1. k. p.) ter je glede njega treba opraviti postopanje po predpisih XXIV. poglavja k. p. in morda tudi pri drugem sreskem sodišču ali posebnem oddelku tega sreskega sodišča, kjer je kazensko postopanje bilo pokrenjeno (§ 435 k. p.). Če so na kaznivem dejanju slovom naznanila došlega sreskemu sodišču sodelovale poleg enega ali več mlajših maloletnikov še druge nad 17 let stare osebe, utegne nastati potreba, da se izloči postopek zoper mlajše maloletnike, kar ukrene dotični sodnik sreskega sodišča, ki mu je stvar poverjena in jo dobi nato v roke oni sodnik, ki so mu izročene v postopanje ter presojo stvari, v misel vzete v § 9 toč. 1. k. p. Če pa izločitev ne more biti brez škode za potek in izvršitev postopanja, odloči o tem končno starešina na predlog sodnika za mlajše maloletnike, ki ima pomisleke zoper morda že odrejeno izločitev; če je sam starešina tudi sodnik za mlajše maloletnike, je navzlic temu on sam upravičen k tej odločitvi. Če torej ne

pride do izločitve, ker ta brez škode za potek postopanja ni mogoča, se cel postopek razvije pred »rednim« sreskim sodiščem, namreč onim, ki je stvarno pristojno po § 9 toč. 2 k. p. Prav to velja tudi tedaj, ako tak mlajši maloletnik doseže 17. leto svoje starosti pred dokončanim postopanjem. Tedaj se morda ločeni stvari spet združita. A v vsakem primeru mora sresko sodišče kot »redno« sodišče uporabljati glede mlajšega maloletnika ona sredstva (izvzemši vzgajanje), ki so določena za take maloletnike. To velja pa zgolj glede kaznivega dejanja, ki ga je dotičnik zagrešil kot mlajši maloletnik (§ 438 k. p.).

Sodbo sreskega sodišča, ki se je smatralo po nepravem kot stvarno pristojno, je možno pobijati s prizivom⁶⁵. Okrožno kot prizivno sodišče razveljavi tako sodbo (tudi uradoma) na predlog drž. tožilca in ukrene ter ob pristanku obeh strank tudi završi postopanje ali pa odstopi stvar stvarno pristojnemu drugemu sodišču⁶⁶. Če je pa taka sodba sreskega sodišča postala pravnomočna, je obnova kazenskega postopanja dopustna le, če je sreski sodnik sodil pravno pomotno o takem kaznivem dejanju kot prestopku, ki je prav za prav zločinstvo. V tem primeru je mogoče tudi brez obnove začetí ali nadaljevati kazensko postopanje, če ni preteklo od odločbe sreskega sodnika več kot šest mesecev, odnosno eno leto⁶⁷.

Glede krajevne pristojnosti so merodajne določbe §§ 14 do 21 k. p.⁶⁸, ki so po vsebini nekoliko bolj obširne, a se bistveno ne razlikujejo od sličnih predpisov starega kazensko postopnega reda. Tu prihaja pri steku več kaznivih dejanj, če je bilo o enem njih že sojeno, v poštev tudi še določba § 286 z. odst. k. p. O izločitvi pri subjektivni ali objektivni zvezi pa govori določba § 22 k. p. Taka izločitev je mogoča do početka ustne razprave. Ukrene jo dotlej po § 20 in 21 pristojno sodišče po predlogu ali uradoma in zoper to rešitev ni dopustna pritožba.

⁶⁵ §§ 336 toč. 7 in 393 toč. 2 k. p.

⁶⁶ §§ 331 zad. odst. 406 odst. II. in 407 k. p. Prim. tudi § 475 odst. 2. st. k. pr. r.

⁶⁷ Slednje velja, če gre za zločinstvo, na koje je stavljena kazen najmanj pet let robije ali zatočenja.

⁶⁸ Prim. tudi § 11 k. z.

V novem kazenskem postopniku ni določbe § 52 odst. III. st. k. pr. r., ki se tiče v preiskovalnem zaporu se nahajajočih obdolžencev, glede katerih se ima pregon nadaljevati pred sreskim sodiščem. Tu bo postopati po § 17 k. p., v skrajnem primeru si je treba pomagati z delegacijo onega sreskega sodišča, kjer se zaprti nahaja.

Zanimiv je še posebej predpis § 20 k. p. Ne le tedaj, če je ista oseba osumljena več kaznivih dejanj, za katera bi bila sicer pristojna različna sodišča, je pristojno le eno sodišče in sicer tisto, ki je pristojno, da sodi o najtežjem kaznivem dejanju, temveč tudi, če je s kaznivim dejanjem oškodovani sam poškodoval ali ogrozil pravno dobrino osebe, ki je storila zoper njega kaznivo dejanje. V praksi se je tako ravnalo že do veljave novih kazenskopравnih zakonov, toda taka združitev je bila prav za prav contra legem. V tem pogledu je še posebej za dejanja kazniva po zasebni tožbi (§ 51 z. ods. k. p.) predpisano, da sme ob zasebni tožbi, ki jo je vložil razžaljenec, zahtevati obdolženec z nasprotno tožbo pred koncem ustne razprave na prvi stopnji, naj sodišče sodi tožilca, ki mu je razžalitev vrnil. O obeh tožbah se izreče sodba obenem.

O sporih radi pristojnosti med sreskimi sodišči, podrejenimi istemu okrožnemu sodišču, odločuje to sodišče, če gre za sreska sodišča v področju raznih okrožnih sodišč, pa pristojno apelacijsko sodišče. Kasacijsko sodišče pa nastopi tedaj, če gre za sreska sodišča v področju raznih apelacijskih sodišč.

Delegacijo drugega sreskega sodišča sme odrediti iz razlogov § 23 k. p. apelacijsko sodišče, če gre za njemu podrejena sreska sodišča. Zoper ukrenitev take delegacije po apelacijskem sodišču se moreta pritožiti obdolženec in tožilec v treh dneh na kasacijsko sodišče. Slednje pa ima pravico delegacije za vso državo⁹⁹.

Odreditev roka za ustno razpravo, priprave za to razpravo.

Kazenski postopek v pravem pomenu besede s ciljem, da se ustvari podlaga za meritorno rešitev stvari, se prične pred sreskim sodiščem redoma z odreditvijo naroka za ustno razpravo, če slednje ni podvzel ob danih pogojih (§ 376 odst. I. in II. k. p.) takoj po došlem naznanilu in zahtevku. Sicer — če ni podanih v zahtevku in naznanilu še dovolj dokazov — se vrše predhodne poizvedbe na čim enostavnejši način. Le toliko naj se izvedejo poizvedbe, da se more osnovano odrediti ustna razprava po načelu čim uspešnejše koncentracije postopanja. Izjemo glede pravila, da se nemudoma odredi narok za ustno razpravo, utegne povzročiti po našem naziranju še veljavni zakon o občinskih

⁹⁹ Pravno je, da se predloži kasacijskemu sodišču tudi sicer nedopustna pritožba zoper zavrnitev predloga na delegacijo in to ne le zato, ker nižja sodišča niso zakonsko upravičena (prim. § 330 k. p.), da sama zavračajo take nedopustne pritožbe, temveč tudi iz razloga § 23 odst. II. k. p.

posredovalnih uradih. Kolikor gre za prestopke o kaznivih dejanjih zoper čast po kazenskem zakoniku, ki se preganjajo in kaznujejo na zasebno obtožbo, bo treba še nadalje (z malimi izjemami⁷⁰ v svrhu poskusa sprave pred početkom kazenskega postopanja upotiti uradoma stvar pristojnemu občinskemu posredovalnemu uradu, če ni izkazano, da je bil tak poskus sprave že izvršen. Izjava zasebnega obtožitelja, podana v naprej, da ni voljan k spravi in da se vabilu pred obč. posredovalni urad ne bo odzval, po mojem naziranju ne zadošča, da se prične in nadaljuje takoj sodno kazensko postopanje.

Kar se tiče morebitnih poizvedb, velja tukaj, da naj se vrše čim najbolj enostavno po načelih točk 4–6 in 8 § 380 k. p. V teku poizvedb niso dopustne pritožbe zbog prekršitev v med poizvedovalnim postopanjem, kolikor gre tu le za pripravo za ustno razpravo. Vsekako se smejo pa stranke (prizadete osebe) pritožiti zoper zavlačevanje, ki nasprotuje načelu, izraženemu v določbi § 377 odst. 2. k. p., da mora biti postopanje hitro in kratko. O taki pritožbi odločuje apelacijsko sodišče kot nadzorstveno oblastvo (§ 12 toč. 4 k. p.).⁷¹

V postopku pred sreskimi sodišči je razločevati med začasnim priporom in priporom brez take označbe (§ 380 toč. 1. in 3. k. p.). Na drugem mestu (§ 384 odst. II. k. p.) zakon nazivlje pripor slednje vrste tudi zapor in res gre tu za preiskovalni zapor, ki se pa v tem postopku ne nazivlje tako, ker ni tu preiskave (v formalnem oziru).⁷² Do začasnega pripora obdolženca pride zato, da se privede siloma pred sodišče, dopusten je radi nevarnosti pobega in tedaj, če se obdolženec ne odzove vabilu (§ 383 odst. I. zadnji stavek k. p.). No pripor po § 380 toč. 3 k. p. je moči odrediti zgolj pri osnovanem sumu, da bo obdolženec pobegnil. Če se vrši takoj ustna razprava, treba privedenega in priprtega obdolženca zaslišati. Odpustitev iz zavora proti jamstvu⁷³ je dovoljena, o tem odločuje sreski sodnik. Zoper odreditev pripora je dopustna (§ 380 zadnji odst. k. p.) pritožba na okrožno sodišče v štiri in dvajsetih urah po razglasitvi naredbe; menimo, da je isti rok merodajen tudi za državnega tožilca pri ukinjenju pripora. Rok za pritožbo ob ukinitvi pripora proti jamstvu ali ob zavrnitvi prošnje za

⁷⁰ Zak. 27. februarja 1907 drž. zak. št. 59, ožir. 27. septembra 1911 dež. zak. za Kranjsko št. 45, str. 41, naredba j. min. za l. 1912: §§ 28, 29, 30.

⁷¹ Glej tudi § 56 uredbe o posl. r. za kaz. sodišča.

⁷² Prim. § 452 toč. 3 st. k. p. r.

⁷³ § 131 nasl. k. p.

izpust proti jamstvu ni povedan, veljal bi tu navidezno torej rok osmih dni po splošni določbi § 330 odst. I. k. p. (§ 374 k. p.). Vendar mislimo, da je tudi tukaj merodaven rok štiri in dvajsetih ur, ker gre pač v bistvu za ukinitve ali za nadaljevanje pripora. Sicer pa v določbi § 134 k. p., upoštevni tudi tukaj po § 374 k. p. — posebno glede take pritožbe državnega tožilca — o pritožbah zoper take rešitve o jamstvu ni naveden noben rok za vložitev pritožbe.⁷⁴ Primeri takih pritožb v postopanju pred sreskimi sodišči ne bodo baš pogosti.

Glede odredbe ustne razprave bodi opozorjeno na osebe, ki jih naj pozove sresko sodišče, da se te razprave udeleže. Ob dolžene se pozove s podukom po § 383 k. p. sličnim, kakor je bil predpisan do 1. januarja 1930. Ostal je tudi rok 24 ur za pripravo k razpravi.

Državni tožilec se obvesti o razpravi, če je to izrečno zahteval. Že zgoraj smo omenili, da naj se vroči tudi le deloma oprostilna sodba ali taka sodba, s katero je bil tožbeni zahtevek zavržen — če gre za delikt, ki se preganja uradoma, — državnemu tožilcu, ki ni bil navzoč pri razpravi, tudi če tega ni izrečno zahteval (§ 388 odst. III. k. p.).

Zasebni tožilec se pozove k razpravi s podukom (§ 215 odst. II. k. p.), da se bo smatralo, če ne pride on ali njegov zastopnik na razpravo, da je odstopil od tožbe. Prav tako je postopati pri vabilu zasebnega udeleženca kot tožilca («subsidiarnega» tožilca). Pripominjamo, da ima tudi zasebni udeleženec kot tožilec možnost, da zaprosi za obnovo postopanja,⁷⁵ če dokaže, da so ga nepremagljive zapreke zadržale na pravočasnem prihodu k razpravi.

Zasebni udeleženec, to je oškodovanec, ki je bil že zaslišan in je priglasil svoj zasebnopravni zahtevek do pričetka ustne razprave (§ 295 odst. III. k. p.), se le obvesti o razpravi. Tudi tukaj (§§ 215 odst. II. in 374 k. p.) je treba pristaviti, da se bo vršila razprava, če ne pride, brez njega in se tedaj prečita njegova že podana izjava o zasebnopravnih zahtevkih. Opozoriti ga je treba obenem, da se bo smatralo,

⁷⁴ Določba § 119 zadnji odst. k. p. bi kazala na to, da velja za pritožbe po § 134 k. p., ki jih rešuje apelacijsko sodišče, rok le treh, ne pa osmih dni po § 330 odst. I. k. p.

⁷⁵ Besedilo § 361 odst. II. k. p. navidezno govori zoper to naziranje, a koncem določbe § 54 zadnji odst. k. p., ki govori o posledicah izostanka od razprave, je izrečno navedena določba § 361 odst. II. k. p., kar ne more imeti drugega pomena, nego da je zasebni udeleženec kot tožilec v svojih pravicah v tem oziru enak zasebnemu tožilcu.

če ne pride na razpravo, da ni volian prevzeti zastopanja obtožbe, ako bi državni tožilec med razpravo odstopil od nje.⁷⁶

Oškodovanec, ki še ni bil zaslišan, pa ga je treba zaslišati kot pričo, se vabi v tem svojstvu k razpravi. Sicer se oškodovanec le obvesti o razpravi. V slednjem primeru, pa tudi tedaj, če je bil že zaslišan, a manjka vsaka izjava o pridružitvi h kazenskemu postopanju, ga je o njegovi pravici pravočasne pridružitve (§ 295 odst. II. k. p.) po našem nazarju v obvestilu podučiti.⁷⁷ Pridružitev kazenskemu postopku je mogoča do pričetka ustne razprave, to je do trenutka, ko se prične z objavljenjem vsebine naznanila ali obtožnega zahtevka.

Vročitev vabil in obvestil k ustni razpravi se izvrši po pravilih §§ 81 nasl. k. p.

Zastopniki strank.

Stranke in druge na izidu interesirane osebe morejo biti na ustni razpravi pred sreskim sodiščem zastopane bodisi tako, da dotičnega zastopnik popolnoma nadomešča ali pa le poleg njega njegove koristi zastopa. O zastopstvu oseb, ki same zase ne morejo varovati svojih pravnih pravic, posebno maloletnikov, ni potreba dalje govoriti (prim. tudi § 55 odst. I. k. p.).

Glede obdolženca razločuje zakon strogo med brani-
cem in pooblaščen-⁷⁸cem, ki zastopa le obdolženca, ki pri razpravi ni navzoč.

Branilca ni nikdar odrejati v postopanju pred sreskimi sodišči uradoma;⁷⁹ če ga pa najame obdolženec, se sme

⁷⁶ Če odstopi po pričetku ustne razprave javni tožilec od obtožbe, mora navzoči zasebni udeleženec takoj izjaviti, da nadaljuje postopanje. Če ni bil navzoč, a je bil vabljen z gor. pristavkom, nastopijo posledice § 54 zadnji odst. k. p., vendar more pod pogoji § 361 odst. II. k. p. tudi zasebni udeleženec doseči obnovo postopanja. Če pa je bil o odstopu javnega tožilca od obtožbe med razpravo zasebni udeleženec šele naknadno obveščen, more gori opisano izjavo podati v osmih dneh. Če pa je sploh vsako obvestilo izostalo, preostaja zasebnemu udeležencu v to svrho rok treh mesecev od trenutka ustavitve (sodbe po smislu § 276 k. p.).

⁷⁷ §§ 180 odst. I., 295 odst. II. k. p.

⁷⁸ § 384 odst. II. k. p. soglašaja bistveno z določbo § 455 odst. III. starega k. pr. r. Slednji predpis rabi v nemškem izvirnem besedilu izraz »Machthaber«, ne pa »Bevollmächtigter«, hoteč prav s tem poudarjati popolno nadomeščevanje odsotnega obdolženca. Prim. Lohsing str. 220.
⁷⁹ §§ 60 k. p. in 46 ur. o posl. r. z. k. s. Razen v nižje navedenem primeru utegne okrajno sodišče uradoma imenovati branilca v obnovnem postopanju v primerih §§ 363 zadnji odst. in 371 k. p.

slednji, dasi je v priporu, posvetovati z njim brez oblastvenega nadzora (§ 380 toč. 7. k. p.). V prizivnem postopanju se more pač priprtemu obdolžencu, ki se ne udeleži prizivne razprave, imenovati branilec ubogih (§ 402 k. p.). Branilec, ki ga najame obdolženec, mora biti oseba s kvalifikacijo po § 58 k. p., pri čemer so izključeni branilci v svojstvih po § 69 k. p. Po tej določbi ne more nastopati kot branilec oškodovanec, oškodovančev in tožilčev soprog in sorodnik izmed onih, imenovanih v § 28 št. 2 k. p., dalje če je vabljen na razpravo kot priča. Menda po tem takim ni izključeno, da nastopa kot branilec soobdolženec, pač pa, če je na razpravo vabljen postavljeni branilec ne le kot priča, ampak tudi kot izvedenec.⁸⁰ Za obdolženca smejo najeti branilca tudi v § 57 odst. II. k. p. imenovane osebe. Zakon o sodnem kazenskem postopku nima določbe, po kateri bi smeli v postopanju pred sreskimi sodišči nadomestovati najete in kot take izkazane branilce odvetniški pripravniki brez kvalifikacije po § 58 k. p.⁸¹ Določba § 26 zakona o advokatih, ki je sicer kasnejši, a je več mesecev prej kakor kazenski postopnik stopil v veljavo, kot lex generalis tu ne velja. Branilec pred sreskim sodiščem mora biti legitimiran s posebnim pooblastilom, ki ga nadomešča pač ustna izjava obdolženčeva pred sodiščem.

Ako sodišče ne zahteva osebne prisotnosti obdolženca pri razpravi in slednji tudi sam noče priti k razpravi, ga sme na razpravi zastopati »p o o b l a š č e n e c«, ki se mora izkazati v to svrho s posebnim pooblastilom.⁸² Tak pooblaščenec more biti pred vsem tudi branilec, toda osebam, ki niso upravičeni branilci, a se bavijo s takim zastopanjem poklicno, se ne pripušča pristop k sodišču kot pooblaščenec v gornjem smislu. Sicer sme biti zastopan obdolženec ob gornjih pogojih po vsaki polnoletni, samopravni osebi moškega ali tudi ženskega spola. Zakonski mož zastopa ženo tudi brez takega pooblastila, obratno pa se mora žena izkazati z moževim pooblastilom. Ne more pa ob sebi umevno kot pooblaščenec nastopati tisti, ki ima eno izmed svojstev, omenjenih v § 69 k. p. Pomembna je določba o tem pooblaščenecu tembolj, ker ima kot zastopnik odsotnega obdolženca po določbi § 387 predz. odst. k. p. povsem vlogo branilca, a seveda le, dokler traja ustna razprava. Čeprav v to po besedilu pooblastila ne bi bil izrečno opravičen, sme vsekako najmanj ustno po razglasitvi sodbe podati obvezne izjave

⁸⁰ Prim. § 40 st. k. p. r.

⁸¹ Prim. § 447 odst. III. st. k. p. r. (zak. 17. aprila 1902 drž. zak. št. 79).

⁸² §§ 1008 nasl. o. d. z.

glede pravnih lekov za obdolženca in seveda tak pravni lek tudi posebej prijaviti.

Glede zasebnega tožilca je treba opomniti, da ga sme zastopati izjemoma — če zahteva to državna korist — tudi državni tožilec (§§ 51 odst. 3. in 386 odst. II. k. p.). Pravilno bo tudi tukaj zahtevati pooblastilo zasebnega tožilca, v katerem mora biti začrtan ves okvir zastopanja (pri ustni razpravi, tekom postopanja o morebitnih pravnih lekkih). Tu velja, da gredo državnemu tožilcu v poteku kazenskega postopanja, pokrenjenega ali nadaljevanega po zas. udeležencu kot tožilcu — pravice označene v § 56 k. p.

Zasebni tožilec in zasebni udeleženec smeta prav tako voditi svojo stvar po pooblaščenem zastopniku, glede katerega po § 55 k. p. sicer izhaja, da mora biti pravni zastopnik, kolikor gre za postopanje pred okrožnimi in višjimi sodišči. Vendar tu⁸³ ni potrebna kvalifikacija zastopnika kot branilca in bo glede nadomeščanja zastopnika-odvetnika v polni meri upošteven § 26 zak. o advokatih. Ni sicer to nikjer posebej navedeno v kazenskem postopniku, pa izvira iz gori že opisanih določb, veljavnih za obdolženca (prim. §§ 384 odst. II. in 387 k. p.), da v prvostopnem postopanju pred sreskim sodiščem gori opisana poklicna vsposobljenost zastopnikov zasebnega obtožitelja in zasebnega udeleženca ni potrebna. Seveda bo pri tem še bolj kakor pri pooblaščenju od razprave odsotnega obdolženca gledati na to, da takih poslov ne izvršujejo zakoniti pisarji.

K pojmu »tuzemstva« v zakonih o civilnem postopanju.

Dr. Rudolf Sajovic.

Glede pojmov »tuzemstvo« — »inozemstvo« in »tuzemec« — »inozemec« v naših zakonih o postopanju pred civilnimi sodišči še sedaj ni jasnosti in potrebnega soglasja. Trdi se namreč, da teh pojmov ni umevati dobesedno ali v državnopravnem pomenu besede. To prihaja največ od tega, ker stoji v zakonih često mesto izraza »tuzemstvo« — »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru«, včasih celo samo »območje tega zakona«.

⁸³ Prim. § 50 st. k. pr. r.

Slovstvo priznava, da so se v stari Avstriji pojmi »tuzemstvo«, »ozemlje kraljevin in dežel« ter »območje zakona« krili, da pa temu v Jugoslaviji ni več tako in da sedaj razlagi »iz lastnega pomena besed« (§ 6. o. d. z.), ki vodi do razlage teh pojmov v državnopravnem pomenu, ni več mesta. Treba da je zato vsak posamezen primer posebej preiskati in mu dati zadovoljivo rešitev, ki bi bila sicer ob dobesednem razlaganju izključena.¹

Pretresovaje vsako posamezno zakonsko določbo, zaključuje Krek-Škerlj v komentar, da je po veliki večini pojma »tuzemstvo«, »tuzemec« umevati v državnopravnem (tehničnem) pomenu, da pa je pod »tuzemstvom« imeti le ozemlje, kjer bivši avstrijski civilnopravdni zakoni še veljajo, v § 99. s. pr., in pod »inozemcem« tudi »tujepokrajince« v § 107. s. pr.² Lapajne pripušča to utesnitev pogojno še pri §§ 106., 108. in 109. s. pr., pri § 12., odst. 4. prekl. r. in pri stečajih, kolikor gre za nepremičnine.^{3 4}

Temu nasproti pa zastopa praksa, kakor se zrcali v vrhovnosodnih odločbah, vseskozi enotno in dosledno stališče, da je razumevati pod »tuzemstvom« le oni del državnega ozemlja, kjer navedeni zakoni veljajo. Do prevrata da se je to ozemlje krilo z ozemljem v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel stare Avstrije. Z ustanovitvijo jugoslovenske države se je to sicer spremenilo, ni pa se spremenilo načelo, da je v smislu civilnopravnih zakonov sma-

¹ Krek-Škerlj, Die österreichischen Zivilprozeßgesetze im Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen, str. 33, Lapajne, Medpokrajinska pravna pomoč v naši kraljevini, Slov. Pravnik 1923, str. 209 sl.

² Krek-Škerlj o. c. pri dotičnih §§. Pri tem je opomniti, da razlaga § 107 ni v skladu z ono § 106 s. pr.

³ Lapajne, o. c. in Mednarodno in medpokrajinsko zasebo pravo, str. 369, 376.

⁴ Nadaljnjo izjemo je zaznamovati še pri § 271 c. pr. r. po Krek-Škerlju, vendar samo glede prava, nastalega pred zedinjenjem. Lapajne pa temu nasproti izraža mnenje (o. c. str. 331), da bi bilo napačno, terjati dokaz tujepokrajinskega prava od strank ali se vezati na dokazna pravila, ki jih pozna le lex fori za ugotovitev spornih dejstev in da naj sodnik popolni svoje znanje s povprašanjem pri ministrstvu pravde. — Isto velja pa tudi glede inozemskega prava sploh. Pravilno razlagajoč § 271 c. pr. r. sodnik ne bo nikdar zahteval dokaza glede tujega prava, namreč bo smatral za svojo uradno dolžnost, da se poduči o njem. Pri tem mu morajo pač tudi stranke iti na roko.

Izjema, ki se navaja pri § 293 c. pr. r. glede dokazne moči tujepokrajinskih listin in § 295 c. pr. r. glede trgovskih knjig, je samo navidezna in izraža le uporabo splošnega pravnega pravila, da ne more noben

trati za inozemce osebe, ki nimajo svojega domovališča v območju teh zakonov in da velja za tuzemstvo v smislu teh zakonov samo ozemlje, ki na njem ti zakoni veljajo in ki je njim nasproti ostali del države — inozemstvo.⁵ Dočim slovensko izključuje razlago po »lastnem pomenu besed« (§ 6. o. d. z.), češ da vodi ta k pojmovanju v državnopravnem pomenu, se praksa na takšno razlago naravnost sklicuje, ki jo pripelje v nasprotno smer, torej do izključenja državnopravnega pomena. Še učinkovitejši poudar tem izvajanjem se dodaja s tem, da se morejo stranke iz območja teh zakonov okoristiti z zakonskimi določbami, ki so jim bolje znane in ki so jim tudi ugodnejše. Ta posledno izvajanje praksa je privedla tako daleč, da je vrhovno sodišče priznalo napram stranki iz Hrvatske celo podsodnost vzajemnosti (§ 101. s. pr.),⁶ ki jo sicer Krek-Škerlj in Lapajne krepko odklanjata.

Neskladnost med dejanskim položajem in izsledki omejenih pravnih mnenj ne more zadovoljevati. Zdi se mi tudi, da ne gre za razmejitev medpokrajinskega sodstva in za uporabnost ali neuporabnost podsodnosti, postavljenih v medpokrajinskih zakonih, kadar navezujejo ti sami do'ložno na »tuzemstvo« in slično. Le, kjer tako točnega zakonskega besedila ni, tam treba vsaki posamezni podsodnosti preiskati naravo in bistvo ter ugotoviti morda še namen zakonodavca.

Razlaga »tuzemstva« in »tuzemca« je podana v uvodnih zakonih: čl. X. k s. pr., XXIX. k c. pr. r. in XX. k i. r. Ti členi se glasijo: »Za tuzemstvo po smislu sodnega pravilnika (civilnopravnega reda, izvršilnega reda) velja ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru. Osebe, ki nimajo na tem ozemlju državljanstva, je glede na predpise sodnega pravilnika (civilnopravnega, izvršilnega reda) šteti za inozemce.« Konkurni in preklicni red podobnega pojasnila nimata, zapuščinski patent pa govori še o avstrijski državi in avstrijskem cesarstvu. Bil je izdan l. 1854. in je v veljavi tudi na Hrvatskem in v Slavoniji.

pravni akt, drugod uporabljan, na veljavi in moči več pridobiti, kakor je imel tam, kjer je nastal.

⁵ Odločbe stola sedmorice odd. B: 6. decembra 1921, Ut 175/21, Themis II. 181; 10. oktobra 1922, Ut 101/22, Themis III. 303; 25. marca 1925, Ut 51/25 Themis VI. 32; 20. decembra 1925, Ut 232/25, Themis VI. 28; 8. marca 1926, Ut 26/26, Slov. Prav. I. 132; 14. junija 1927, Ut 172/27, Slov. Prav. I. 164; 13. maja 1929, Rv 358/29, Slov. Prav. I. 196 (glede stečaja).

⁶ Odločba stola sedm. odd. B: 15. marca 1928, Ut 30/28, Slov. Prav. I. 173.

Priznava se splošno, da se je »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru« krilo z ozemljem stare Avstrije. Pozablja pa se pri tem, da je bil to oficialni, po ustavnopravnih zakonih uporabljeni naziv za avstrijsko državno polovico napram deželam ogrske krone, ki sta bili obojni združeni v tako zvani realni uniji v eno državo. Pri tem pa nobena polovica ni izgubila svoje državnopravne in administrativne samostojnosti, bila sta to dva ločena in po polnoma enakopravna dela, z vsemi atributi samostojne države: ozemljem, prebivalstvom, zakonodajo, upravo, pravosodstvom.⁷

Zakonodavec bi torej namesto besedila »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru« brez vsake škode mogel postaviti »ozemlje države«. Ako tega ni storil, se je zgodilo samo zaradi popolne jasnosti, da je s m a t r a t i z a »t u z e m s t v o« a v s t r i j s k o d r ž a v n o p o l o v i c o v n a s p r o t j u n a p r a m o g r s k i, s katero je bila avstrijska, kakor že omenjeno, tudi združena v posebno državo. V cit. členih uvodnih zakonov je torej izraženo območje civilnopravnih zakonov v državnopravnem pomenu. To naziranje podpira v največji meri nadaljnji, drugi stavek teh členov, da je šteti za inozemce osebe, ki na tem ozemlju nimajo državljanstva. Dotični pravni redi so poznali le avstrijsko ali ogrsko državljanstvo. Še poleg teh obstoječega samostojnega, ali pa tudi skupno z enim imenovanih avstro-ogrskega državljanstva ni bilo. Prav ta drugi stavek teh členov uvodnih zakonov pa se doslej po nobeni razlagi še ni upošteval.

To deistvo pa je tudi razlog, da se staro avstrijsko slovstvo z besedilom teh členov skoro ni prav nič bavilo. Smatralo je določbo za jasno in posebne razlage nepotrebno. Le pri poedinih pisateljih se nahajajo posamezni stavki, ki potrjujejo gori povedano.⁸

⁷ Ulbrich, Das österr. Staatsrecht, str. 63; Gumpłowicz, Das österr. Staatsrecht, str. 50; Hauke, Grundriss des Verfassungsrechtes, str. 11; Pitamic, Država, str. 135; Nagy, članek Ungarn v Mischler-Ulbrich, Österr. Staatswörterbuch IV. str. 587 (»Ogrska je prosta dežela, ustavnopravno samostojna in neodvisna«).

⁸ Herten, Die Juridiktionsnorm und ihr Einführungsgesetz, str. 44: »Tuzemstvo je državno ozemlje kot podlaga teritorialne vrhovnosti. To (ozemlje) sestavljajo po ustavi kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.« — Ott, Soustavný úvod, str. 8: »Inozemstvo je zlasti tudi druga državna polovica.« — Pollak, System des österr. Zivilprozesses, str. 178: »Inozemci so osebe, ki nimajo avstrijskega državljanstva.«

Kjer govorijo torej civilnopravdni zakoni o »tuzemstvu«, je razumeti to edinole v državnopravnem smislu.⁹ Mesto besedila »v državnem zboru zastopane...« bi moglo enako stati tudi »v državi«. Ta mesta ni torej razlagati zoževalno v tem smislu, da je ob današnjih razmerah razumevati le ozemlje, na katerem ti zakoni v naši državi danes še veljajo. Razlagati jih je nasprotno v naravnem pomenu in razumevati pod »tuzemstvom« celotno državno ozemlje, pod »inozemstvom« pa samo tuje države, ne tudi druga pravna območja v naši državi. Enotno državo imamo že od 1. decembra 1918, skupnih je vsem pokrajinam že lepo število pravnih predpisov, od 21. septembra 1928 imamo tudi vsebinsko eno in isto državljanstvo, državljani ene in iste države pa smo bili že od ustanovitve enotne države dalje, nikoli pa ne državljani ene pokrajine. Po § 105. zak. o organ. rednih sodišč tudi pri izvajanju pravne in izvršilne pomoči ni nobenih zaprek več.

Napram temu je razlogovanje, ki hoče določbi § 99. s. pr. dati drugačen pomen in to podsodnost vzdržati napram drugim pravnim območjem v državi, zgolj besedno, gramatično, ki se mora umakniti naravni razlagi. Upoštevati je nadalje, da gre pri tej določbi prav za prav v prvi vrsti za razširitev tuzemske sodne oblasti na inozemce. Ustanavlja se namreč podsodnost, kjer za inozemca ni podana ne občna ne iz dotičnega pravnega razmerja izvirajoča drugačna podsodnost.

Prav tako ni uvideti, zakaj naj bi bilo otvoriti stečaj glede nepremičnin v vsakem ozemlju posebej, kakor hoče to pod opombo 4. cit. vrhovnosodna odločba. Sodstvo nad nepremičninami se smatra še danes za izliv teritorialne vrhovnosti, ki jo imajo države in si radi tega to sodstvo tudi izključno pridržujejo. Posamezne pokrajine te vrhovnosti nimajo,¹⁰ sodna oblast je ena in ista po vsej državi in nedeljiva. Zato ni nobenega zadržka, da vodi stečaj sodišče, v čigar okolišu leže nepremičnine povsem ali povečem. Prav tako glede zapuščin. Ako naj velja to v primeru § 106. s. pr., ni uvideti, zakaj naj bi bilo drugače v primeru § 107. s. pr.

Glede vseh uvodoma omenjenih podsodnosti torej velja, da so upoštevne zgolj napram inozemcem v državnopravnem pomenu.

⁹ Manojlović, Da li je sud prebivališta pokojnika nadležan za provedbu ostavinske rasprave, v Mjes. 1929 str. 388 prihaja tudi s strani zakonov, veljavnih v Hrvatski in Slavoniji, do istega zaključka.

¹⁰ Tako tudi Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, str. 368, ki pa vzlic temu reklamira realno sodstvo za pokrajino.

Združenje raznih pravnih območij v eno državno celoto pušča v veljavi različne pravne rede. Toda posebnosti morajo izginiti, posamezni privilegiji pasti, ako naj velja enakost v državi. Ne gre to vselej brez novih zakonov. Kjer pa je to možno in kjer se ne dela zakonu nobena sila, tam bodi naloga tudi pravnikov, da s smotreno razlago odkrivajo tiste sestavine zakonskih določb, ki na področju prava zbližujejo in vodijo k zenačenju, in jim pripomorejo do veljave.

Književna poročila.

Dr. Jelić M. Ilija: »Vasojevički zakon od dvanaest točaka«. Izdala Srpska kraljevska Akademija. (Posebna izdaja, knjiga LXXIII: Društveni i istoriski spisi: knjiga 29.) Beograd, 1929, Str. 76 + karta, Cena 15 Din.

To je tretje delo pisatelja Jelića, ki ga prikazemo v Slov. Prav. (glej Sl. P. 1927, str. 236, in 1928, str. 77), a najzanimivejše in najboljše. Jelić je Črnogorec iz rodu Vasojevićev. Ta rod ima svoja selišča po karti, ki je pridodana razpravi, vzhodno od Kolašina okoli Andrijevice ob Limu. Žal ne zvemo, koliko glav šteje rod, niti koliko sel. Vasojevići so se koncem 16. stoletja odtrgali od turške oblasti in živeli od tedaj po svojih pravih, ki jih je ljudstvo nazivalo »zakon«, »sud« ali »pravda«. Priznavali so sicer sultana za gospodarja zemlje in bili v prijateljskih zvezah s skadrskim vezirjem, a davka niso plačevali nikomur od teh dveh, ampak samo domačim samostanom. Leta 1825 — sledimo vedno izvajanjem avtorja v uvodu — se prične pod vojvodo Simom borba za osvoboditev od Turkov in za popolno amalgamacijo s pravoslavljem. Leta 1829. so se dokončno osvobodili turškega jarma in si zasnovali »Vasojevički zakon od dvanaest točaka« pod neposrednim vplivom darovitega starešine monastira Gjurgjevi Stupovi igumana Mojsije Zečevića. To se je zgodilo na ta način, da so starejša provizorična pravila, ki pa bržčas niso bila nikdar napisana, deloma izpopolnili, deloma preuredili. Zapiša o teh zakonskih točkah ni. Od zbora do zbora se je ohranjalo besedilo. To je pač prenehalo ob ustanovitvi samostojne države Črne gore. V drugem letu svetovne vojne — po avstrijski okupaciji — so se začeli starci spominjati tistih časov, ko je še veljalo dvanajstero točk in nastala je splošna želja, da bi se vzpostavila njih veljavnost... Na zimskih sestankih (»sedeljka«) so se razni deli zakona dvanajsternih točk dopolnjevali in popravljali po spominu raznih starcev in »bilo ih je koji su ga već na izust znaia. Jelić je prisostvoval tem sestankom, ponavljal poedine predpise, iskal pojasnil za nekatere besede in izraze, se naučil na pamet ves zakonski tekst in ga zabeležil tako, kakor ga je tedaj čul in si zapomnil. Pri tej priliki je Jelić zabeležil tudi vsa vasojeviška ljudska ustna izročila in verovanja, da je mogel

komentirati zakonske točke (str. 7). Torej je prišlo tu objavljeno besedilo zakonskih točk naravnost iz ljudskega ustnega preizročila ter imamo opraviti z obliko, ki je bila zložena šele po svetovni vojni, ne da bi mogli ugotoviti, da je zakon takšen, kakor je bil leta 1829. zasnovan, ker je medčasno gotovo dobil tu pa tam kakšen popravek ali vrinek. Kajti starcev, ki bi pomnili besedilo izza leta 1829., v letu 1916., pač ni moglo biti in tega Jelić seveda tudi ne trdi.

Navzlic tej zunanji zgodovini postanka tiskega vasojeviškega zakona, za čigar pristnost jamči avtor Jelić in srbska kraljevska akademija kot izdajateljica, moramo izjaviti, da nas je besedilo izredno zanimalo, in to tudi v pravnem pogledu. Komentar ima namreč skoro dve tretjini folklorističnega in zgodovinskega gradiva čudovito plastičnega jezika in le prilično ena tretjina se bavi s pravnimi vprašanji, zlasti javnopravnimi. Borba med pravoslavljem in islamom se zrcali prav krepko v zakonu. Nam Slovencem pa vzbuja pozornost zlasti mnogokatera vzporedna poteza med ljudskim pravosodjem vasojeviških sodnih zborov in med slovenskimi vinogorskimi zbori in kvaternimi sodi.

Že v Zborniku znanstvenih razprav I., str. 100, smo imeli priliko, pokazati na podobnost nekaterih pravnih naprav v Črni gori in pri nas. Iz Jelićeve razprave pa izhaja še mnogo kaj, kar spada k temu problemu. Poednih točk vsebinski ne moremo prikazati, ker bi bilo treba za to preveč prostora. Samo to moramo omeniti, da je Jelić delil poedine točke še dalje na §§, katerih je 27, ne da bi nam pojasnil, kako je ljudstvo ločilo ta pravila po tem, kam spadajo. Kajti, da bi vsak poedini stavek tvoril paragraf, ne ustreza resnici.

Jelić je s svojim delom prav častno proslavil svoj rod

Dr. Metod Dolenc.

Banque Nationale du Royaume de Yougoslavie. Service des Etudes Economiques. Bulletin trimestriel. NN 1—3. 1929. Beograd.

Leta 1929. je bilo pri Narodni banki ustanovljeno posebno »Odeljenje za Ekonomska Izučavanja«, na čelu katerega stoji docent beograjske univerze dr. Aleksander Jovanović. Ta oddelek izdaja vsake tri mesece publikacijo, ki podaja v uvodu kratko karakteristiko stanja narodnega gospodarstva kraljevine in delovanja posameznih gospodarskih panog, v nadaljnjem delu pa celo vrsto statističnih tabel s podatki o delovanju Narodne banke, o poslovanju borz, o deviznih tečajih na beograjski borzi, o tečaju dinarja na glavnih inozemskih borzah, o množini denarja v obtoku, o valovanju indeksa tečaja državnih papirjev (obligacij vojne škode, 7%-nega posojila iz l. 1921 in 4%-nih agrarnih obligacij), indeksa tečaja delnic 12 večjih kreditnih zavodov in 15 industrijskih podjetij, o poslovanju državne hipotekarne banke in poštne hranilnice, o stanju privatnih bank, o državnih dohodkih (direktnih in indirektnih davkih in dohodkih od monopolov), o valovanju indeksa blagovnih cen na debelo (indeks se izračunava za 55 najpomembnejših vrst blaga s pomočjo metode geometrične sredine, počenši od januarja meseca 1927, pri čemer so bile za 100 vzete povprečne cene za l. 1926, t. j. za prvo leto po stabilizaciji

valute), o produkciji rudarskih in plavžarskih podjetij, o zunanji trgovini s posebno porazdelitvijo predmetov te trgovine po bruxelles'ki nomenklaturi, s podrobnimi podatki o glavnih vrstah izvažanega in uvažanega blaga ter s podatki o prometu Jugoslavije s posameznimi državami, o številu zavarovanih delavcev in številu brezposelnih po podatkih borz dela, o številu konkurzov in, slednjič, o številu natovorjenih vagonov na državnih železnicah. Ta seznam nam kaže, kako bogata je vsebina Bulletina. Ako se upošteva, da je izšla zadnja številka Bulletina, vsebujočega podatke za julij-september 1929 že koncem novembra meseca, potem je treba priznati, da informacije Narodne banke niso samo podrobne, ampak tudi precej pravočasne. Na takih informacijah ni bila doslej bogata Jugoslavija, te bodo imele zato brez dvoma neprecenljiv pomen za organe, ki vodijo državno gospodarsko politiko, za vse gospodarske organizacije in za praktične pridobitne kroge. Ker izhaja Bulletin v francščini in imajo vse tabele francoske in angleške napise, bo imel Bulletin tudi velik pomen za pravilno in sistematično informiranje inozemstva o gospodarskem položaju Jugoslavije. Tako uvodno besedilo, kakor tudi statistične tabele so opremljeni s številnimi diagrami, ki olajšajo pregled statističnih podatkov. Posebno bogata je na diagramih 3. številka. Skoraj vsi podatki so navedeni za vsak mesec posebej, kar podaja možnost opazovati tudi sezonske variacije jugoslovenskega gospodarstva. Obžalovati pa je, da privatne banke ne pošiljajo »Odeljenju za ekonomska izučavanja« vsakomesečnih podatkov o svojem poslovanju in o stanju svojih bilanc; vsled tega Bulletin prinaša o stanju privatnih bank le letne podatke od l. 1921 do l. 1928. Zveza bank bi morala iti v tem oziru na roko uredništvu Bulletina in mu pošiljati mesečne podatke o poslovanju privatnih bank; ti podatki so zelo važni za karakterizacijo splošnega stanja gospodarskih poslov v državi. To stanje slika na podlagi vseh zbranih statističnih podatkov tabela št. 1, ki vsebuje vsakomesečne številke za celo l. 1928 in za 9 mesecev l. 1929. Na podlagi te tabele je sestavljen tudi velik diagram gospodarskih indeksov za l. 1927, 1928 in 1929. Škoda je samo, da niso ti indeksi navedeni v posebni tabeli, ker diagram ne more nadomestiti številke samih. Razen tega vsebuje ta diagram preveč križajočih se krivulj ter izgublja vsled tega na svoji preglednosti.

Skoraj istodobno z Bulletinom Narodne banke je prišel izhajati v Beogradu gospodarski tednik »Narodno Blagostanje«, ki ga urejuje bivši profesor na beograjski univerzi, eden najboljših nacionalnih ekonomov Jugoslavije dr. Velimir B a j k o v i ć. Ta tednik priobčuje vsak mesec »indeks narodnog blagostanja«, ki tudi predstavlja veliko tabelo, analogno splošni tabeli Bulletina, sestoječo iz vseh glavnih podatkov o poteku gospodarskega življenja v Jugoslaviji. V marsikaterih ozirih je popolnejša tabela Bulletina, v drugih pa je veliko bolj popolna tabela Narodnega Blagostanja (indeks cen na drobno živeža v Beogradu in v 5 večjih jugoslovenskih mestih, potrošnja sladkorja, alkohola, piva in bencina, detajlni podatki o dohodkih od taks, carin, posameznih monopolskih in trošarinskih objektov, slednjič, število izseljencev). Omeniti je samo, da se v

teh dveh tabelah v več primerih eni in isti podatki ne vjemajo med seboj. Krivda teh kompromitujočih divergenc leži, kakor kaže, na strani »indeksa narodnega blagostanja«. Na vsak način pa morata spričo teh divergenc obe publikacije obrniti posebno pozornost na točnost in zanesljivost števil, ki jih navajata v svojih tabelah.

V vsakomesečnih podatkih splošne tabele Bulletina in »indeksa narodnega blagostanja« se nabira gradivo, ki bo po preteku nekega časa primerno za znanstveno obdelavo s pomočjo novejših metod matematične statistike (izračunavanje sezonskih variacij, trend črte, konjunkturalnih valovanj, korelacijskih koeficientov, enačb regresije) in proučevanja konjunkturalnih fluktuacij narodnega gospodarstva Jugoslavije. Pričeti s tako znanstveno obdelavo statističnih podatkov je nadaljnja naloga lepe in z vsako številko izpopolnjujoče se publikacije Narodne banke. »Odeljenje za ekonomska izučavanja« pri Narodni banki kraljevine Jugoslavija mora torej zrasti v jugoslovanski »konjunkturalni institut«.

Aleksander Bilimovič.

Dr. Kadečka Ferdinand. Das österreichische Jugendgerichtsgesetz mit den Motiven und der Durchführungsverordnung. Manzsche Verlags- und Universitäts-Buchhandlung. Wien 1929. Str. V + 238.

Za Nemčijo, ki je že l. 1923 temeljito reformirala svojo zakonodajo o mladini, je tudi Avstrija z zakonom z dne 18. julija 1928 obnovila in korenito preosnovala svoje zastarelo mladinsko kazensko pravo (Bundesgesetz vom 18. Juli 1928, BGBl., Nr. 234, über die Behandlung junger Rechtsbrecher (Jugendgerichtsgesetz).

Dr. Kadečkin komentar se deli na dva dela: prvi vsebuje besedilo novega zakona in štirih naredb zveznega justičnega ministra, drugi pa podroben komentar zakona in izvlečke iz uradnih motivov. Zakon je završitev dolgoletnih teženj po preosnovi mladinskega kazenskega prava v Avstriji. Prejšnji poskusi v tej smeri (načrt justičnega ministra dr. Franca Kleina [l. 1907], načrt iz l. 1917 in dr.) niso prodrli predvsem vsled različnih parlamentarnih komplikacij. Edini važni pozitivni korak je bil storjen z zakonom z dne 25. januarja 1919. S tem zakonom je bil justični minister pooblaščen, da ustanovi še pred uveljavljenjem novega zakona mladinska sodišča in izda najpotrebnejše predpise o postopanju v mladinskih zadevah. Uradni motivi zakona iz l. 1928, duhovito označujejo ta ukrep z besedami: »Man baute eine Klinik, aber es fehlten die Instrumente und die Heilmittel«. Novi zakon iz l. 1928, hoče zadostiti prav tej potrebi in zagotoviti mladinskemu sodniku resnično možnost, udeleževati moderna načela v postopanju napram maloletnikom.

Izhodišče pri preosnovi mladinskega prava v Avstriji je, da povračila kazni ni primerno sredstvo v boju zoper mladinsko zločinstvenost. Treba je zaščititi mladino pred pretečo moralno propalostjo. V to svrho služi lahko tudi kazen, toda le pod pogojem, če ustrezata kazen in način njenega izvrševanja vzgojnim smotrom. Kazen je vsekakor le ultima ratio, praviloma pa naj se uporabljajo vzgojna sredstva. Zakon predvideva ustanovitev primerne števila državnih zavodov za vzgojo

mladine (Bundesanstalten für Erziehungsbedürftige). To je najvažnejši pogoj resne reforme. »Sozialen Misständen kann man mit blossen Worten — und wären es auch Gesetzesworte — nicht begegnen, sondern nur durch Taten.« Mladinske stvari spadajo po avstrijskem zakonu pred skabinška sodišča, in ne pred sodnika poedinca kakor po našem novem zakoniku o kazenskem sodnem postopanju 1929. V tem kratkem poročilu ne moremo presojati novega avstrijskega zakona glede njegove vsebine, čeprav bi bilo primerjanje tega zakona z zadevnimi določbami naše nove kazenske zakonodaje zanimivo in poučno.

Dr. Kadečkin komentar je naravnost vzoren. Vsako vprašanje je temeljito in skrbno obdelano v vseh podrobnostih. Povsod, kjer je to potrebno, so poudarjene razlike v primeri z dosedanjim pravom ter so navedeni vsi viri, na katere se sklicuje zakon. Za praktične cilje morebiti variante besedila v različnih prednačrtih, ki jih navaja komentar, niso tako nujno potrebne. Kot čisto zunanji nedostatek smatramo le to, da je besedilo zakona tiskano z bolj drobnim tiskom kot pa komentar sam.

A. Maklecov.

Pržić A. Ilija: Država i pravo u delu Leona Dugita. Novi Sad, 1929. Str. 30.

Sourednik beograjskega Arhiva za pravne in društvene nauke, asistent beograjske univerze Ilija Pržić je v letopisu Srpske Matice (knj. 22., zv. 2) sintetsko prikazal delo nedavno umrlega svojega učitelja Léona Duguita, profesorja javnega prava v Bordeauxu. Vpliv tega francoskega misleca na pisatelje pravnih in družbenih ved je izredno velik ne samo v Franciji, kjer se dele pravniki v dva velika tabora Duguitovih pristašev in pa nasprotnikov, marveč tudi v vsem ostalem znanstvenem svetu, kjer prodirajo nauki slavnega Francoza zmerom bolj. V pričujoči razpravi, ki leži v odtisku pred nami, govori g. Pržić najprej o razvoju doktrin svojega učitelja in potem podaja analizo njegovega nauka. Duguit je postavil pravno sociologijo na pozitivizem, evolucionizem in organizem, a na mesto subjektivnega prava individualistične šole objektivistični sistem, v le-tem pa kot osnovni element pravno pravilo. On je razložil pojem prava od pojma države ter ta dva pojma vsakega za sebe rekonstruiral po eksperimentalnem potu. V borbi proti subjektivistom je svojo teorijo razširil tudi na zasebno pravo. Svoj nauk o državi je sistematsko izpeljal v svojem sistemu ustavnega prava (l. 1911., v drugi izdaji leta 1921—1925). On smatra za dokazano, da je bilo pravo po svoji naravi in po svojem postanku poprej ko država in zunaj le-te. Le tako si je moči razlagati, da more pravo omejevati tudi državo ali, z drugimi besedami, zakaj je meddržavno pravo mogoče. Dosledno negira Duguit suvereno pravno osebnost države, zameta razlikovanje objektivnega prava pa subjektivnega in trdi, da v, dobi pred objektivnim pravom ni bilo nikakih subjektivnih pravic. Na tej podstavi je razvil svojo teorijo o funkcijah države in njenih organih. Naše največje zanimanje zasluži Pržićeva razprava v tretjem delu, kjer raziskuje pisatelj, kak vpliv je imel Duguit na druge in zlasti na jugoslovenske pravnike, na Slobodana

Jovanovića, dr. Dragoslava Jovanovića in dr. Mihajla Ilića, dalje na Bor. M. Popovića, dr. Evgenija Spektorskega, dr. Čed. Markovića in dr. Gjorgja Tasića, našega ljubljanskega ordinarija. Od Slovencev imenuje samo mimogrede dr. Leonida Pitamica. Zato menim, da bi bilo dobro, ako bi se slovenski pravniki z Duguitovim naukom seznanili vsaj po Pržičevi razpravi, kjer je pisatelj dokumentiral vprav izredno obrazovalnost, združeno s sijajnim slogom.

Dr. Francè Goršič.

Dr. Rappaport A.: Rechtsfälle aus dem Erbrecht, Perles Moritz. Dunaj 1929. Str. 94. Cena S 4.

Dr. Klang H.: Rechtsfälle aus dem Sachenrecht, Perles Moritz. Dunaj 1929. Str. 123. Cena 3.20 Mk.

V dr. Petschekovi zbirki »Rechtsfälle für Übungen von Studierenden und von Anwärtern juristischer Berufe«, ki izhaja izza l. 1928. in v kateri so doslej izšli pravni primeri iz delovnega, meničnega in čekovnega, pogodbeno-zavarovalnega, civilnopravnega, kazenskega in kazensko-pravnega prava, sta pravkar izšla gori citirana nova zvezka. Odlikujeta se po istih vrlinah, ki so bile poudarjene, ko je izšel prvi zvezek (gl. Slov. Pravnik l. 1928. str. 182—183). A ponoviti je tudi tam izrečeno pripombo, da se nam zde objavljeni primeri pretežavni, da bi služili za vaje mladim pravnikom. Ti še ne obvladujejo prava in ga še ne uporabljajo, ampak se mu šele učijo, in zato bi se jim pri reševanju predloženih primerov morala nuditi neka pomoč. Če se že ne navajajo določbe zakonov, katere je uporabiti, naj bi se navajale vsaj tiste, katerim se je ogniti. Zdi se, da so pravni primeri zajeti iz najkompliciranejših prakse in da so bili predmet judikature višjih, če ne najvišjih sodnih instanc.

Bruns Carl Georg: Grundlagen und Entwicklung des internationalen Minderheitsrechtes. Eine Uebersicht. Selbstverlag der Deutschen Gesellschaft für Nationalitätenrecht. Berlin-Steglitz 1929. Str. 48.

Delce je pisano z vidika Nemcev. Bavi se pretežno s poljskim manjšinskim vprašanjem. Ipak bo vsakdo, ki ga prečita, dobil izvrstnih informacij, ki mu bodo hasnile pri presoji naših potreb. Zlasti opozarjamo na lepo zaokroženo sliko o nacionalitetnih kongresih, na katerih imamo baš Slovenci svojega odličnega reprezentanta v osebi predsednika dr. Wilfana. Zanimanje za vsa ta vprašanja moramo pokazati v prvi vrsti juristi. Za uvod v študij perečih vprašanj iz manjšinskega prava smemo omenjeno brošuro toplo priporočati.

Dr. M. Dolenc.

Zeitschrift für öffentliches Recht (l. 1929, zvezek 3) prinaša razprave o boju za javno pravo (K. Hermann), pravno filozofsko študijo o bistvu prava (E. Roenau), kratko, a jako poučno sliko o razvoju manjšinskega vprašanja na zadnji seji Sveta Društva Narodov v Lugano, pri čemer pisatelj (Heyking) kaže posebno na možnost, da se vsi pravni manjšinski spori rešijo pred Mednarodnim sodnim dvorom v Haagu. Hugelmann objavlja iz Schererjeve zapuščine odlomek njegovega zasnovanega učbenika cerkvenega prava in sicer o beneficialnem

pravu. E. Voegelin kritizira teorijo o vrhovnosti (suvereniteti), kakor jo zastopa ameriški profesor Dickinson. P. Vittorelli nam opisuje delovanje avstrijskega ustavnega sodišča tekom njegovih prvih 10 let. Dr. Ivan Tomšič.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca januarja 1930.

XL. redna glavna skupščina društva »Pravnika« se je vršila dne 29. januarja t. l. v ljubljanski pravosodni palači. Podpredsednik dv. sv. Bežek se je v pozdravnem nagovoru zahvalil ministrstvu pravde, ki je za izdajanje društvenega glasila tudi v preteklem letu naklonilo večjo denarno podporo, dalje odvetniški zbornici v Ljubljani, ki je za prireditve predavanj iz nove zakonodaje naklonila znaten znesek. Dalje je omenjal prizadevanja društvenih članov v Celju, da bi se oživotvorila celjska podružnica in želel tem prizadevanjem obilo uspeha, društvu sploh pa mnogo novih članov.

Tajnik dr. Sajovic je podal nastopno tajniško poročilo:

Slavna glavna skupščina!

Tudi v preteklem letu se je, kakor v zadnjih letih sploh, pomnožilo naše članstvo za skromno število. Šteli smo namreč koncem leta 1929. štiri častne člane in 670 rednih članov. Na novo je pristopilo tekom leta 41 članov, izgubili smo jih 16. Izmed teh je umrlo 7 društvenikov, in sicer: notar dr. Fran Firbas, ki je bil zvest naš član od ustanovitve društva, odvetniki dr. Tone Gosak, dr. Karl Grossmann in dr. Fran Hubad, višja sodnika svetnika dr. Pavel Skaberne in Mihael Vehovar ter minister na razpoloženju dr. Gregor Žerjav.

Kakor je sklenila lanska glavna skupščina, proslavili smo štiridesetletnico našega društva s slavnostno skupščino, ki se je vršila dne 23. marca 1929. Skupščino so obiskali v imponantnem številu člani, počastili so jo s posetom tudi mnogoštevilni zastopniki oblasti, naših kulturnih organizacij in mnogi drugi odlični javni delavci. Slavnostnega banketa isti večer se je udeležilo okoli sto članov. Dnevno časopisje je posvetilo temu dogodku izredno pozornost, je dajalo proslavi štiridesetletnice širši, občni značaj in je ni prikazovalo samo kot nekakšno interno društveno slavlje. Tako je prodril glas o našem društvu, njega delovanju in zaslugah tudi med širše občinstvo, ki mu sicer naše delovanje ni tako znano.

Dne 9. junija smo priredili družabni izlet v Domžale, ki je bil združen z ogledom tamošnje radijske postaje. Izlet je uspel izborno in v zadovoljstvo vseh. Udeležilo se ga je okoli 30 oseb.

Drugi manjši dogodki so bili registrirani v našem glasilu, tako da mi je poročati le še o strokovnem društvenem delu.

V preteklem letu je bilo v društvu 12 predavanj. Spomladi 1929. so predavali: univ. profesor Aleksander Maklecov: »Zločini zoper osebno svobodo po novem kaz. zakonu« (20. marca), univ. profesor dr. Aleksander Bilimovič: »Racionalizacija gospodarstva« (10. aprila) ter ravnatelj in docent dr. Ludovik Böhm: »Karteli in stašišče države nasproti njim« (17. aprila). Zimska predavanja so imela za predmet novo kazensko pravo. Predaval je: rektor dr. Metod Dolenc o tatvini in utaji (27. novembra 1929.), o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo (30. novembra 1929.) in zoper pravosodje (7. decembra 1929.) ter o veljavnosti prejšnjih kazenskih določb glede prekrškov (16. januarja 1930). Iz kazenskega materialnega prava je bilo nadalje predavanje g. univ. profesorja A. Maklecova: »Delikti zoper javno moralo« (18. decembra 1929). S kazenskim postopnikom se je bavil g. apelačijski sodnik dr. Edvard Pajnič v treh predavanjih pod naslovom: »Sreska kot kazenska sodišča po novem kazenskem postopniku« (13. decembra 1929., 11. in 22. januarja 1930.). Dne 24. januarja 1930. pa je predaval g. univ. profesor dr. Stanko Lapajne o zaščiti naših manjšin v Italiji, torej o problemu, ki mu morajo naši pravniki posvetiti tudi svojo pozornost.

Druga stran našega strokovnega delovanja se predstavlja v izdajanju »Slovenskega Pravnika«. Zaključili smo lansko leto XLIII. letnik in je bilo priobčeno v njem 18 pravnih razprav poleg drugega, tudi nikakor ne nevažnega gradiva. Slavnostna številka s svojo izbrano vsebino, izdana ob proslavi štiridesetletnice, ostali snopiči pa osobito vsled upoštevanja novega pravnega stanja so vzbudili veliko pozornost in priznanje daleč preko mej naše ožje domovine. In to po pravici. Po obsegu zaostaja sicer »Slovenski Pravniki« za drugimi pravnimiškimi časopisi v naši državi, toda kar se tiče vsebine, nikakor ne. To stanje, kakor je razveseljivo, nas vendar na noben način ne more zadovoljevati. Ob štiridesetletnici smo ugotovili velik razmah društvenega udejstvovanja v vseh smereh, le »Slovenski Pravniki«, dasi vsebinsko visoko nadkriljuje početke svojega izhajanja, ne more razširiti svojega, ob ustanovitvi tesno mu odmerjenega prostora. Najsi je bil tudi lanski letnik izmed vseh doslejšnjih najobsežnejši, saj je obsegal z odločbami vred 452 strani, vendar je bila ta obsežnost bolj izredna, prilagojena samo trenutnemu slavnostnemu društvenemu dogodku. In vendar bo treba list na vsak način trajno razširiti. Dvoje nam bo potrebno zato: gmotna in vsebinska pomoč. Lanska prizadevanja, da bi pomnožili članstvo, so se izjalovila. Misliti bo treba na zvišanje članarine. Na drugi strani pa vabimo vse naše pravnike, da stopijo aktivno v kolo naših so-trudnikov. Gradiva, ki čaka obdelave, je v današnjih dneh dovolj. Dobrodošel je vsak prispevek, da le ustreza tistemu znanstvenemu nivoju, ki ga mora varovati vsak resen pravniški list.

Prosim, da se vzame to poročilo na znanje.

Blagajniško poročilo dr. Rutarja je pokazalo naslednjo sliko o društvenem denarnem stanju:

Dohodki v letu 1929 so bili:

Saldo leta 1928	Din 2.731.19
članarina	» 46.808.48
prodaja knjig	» 1311.—
podpora min. pravde	» 17.910.—
predplačila	» 1320.—
obresti	» 158.87
razno	» 13550.—
Skupaj	Din 83.789.54

Izdatki so bili:

tiskarna	Din 41722.—
honorarji	» 11538.—
ekspedicija	» 1087.—
upravni stroški	» 1718.50
razni izdatki	» 15481.76
saldo koncem leta 1929	» 12242.28
Skupaj	Din 83.789.54

Proračun za leto 1930 izkazuje vseh izdatkov Din 57.000, dohodkov pa Din 50.000 (članarina Din 42.000, podpora ministrstva pravde Din 8000).

Obe poročili sta bili z odobravanjem na znanje vzeti.

Pregledniško poročilo je podal dr. Žirovnik. Knjige in računi so v redu in je predlagal zato zahvalo in absolutorij blagajniku. Skupščina je sprejela predlog soglasno.

Na predlog odv. Bulovca je izvolila skupščina soglasno zopet ves stari odbor in oba preglednika. S tem je bil dnevni red izčrpan.

Komisija za mednarodno sodelovanje profesorjev in docentov administrativnega prava in političnih ved. Po iniciativi prof. Hilarowicza (Varšava) se je osnoval meseca maja in junija 1929 organizacijski odbor Mednarodnega instituta za administrativne nauke. Začasno so bili izbrani za podpredsednike: prof. J. Hoetzl (Praga), prof. H. Teodorescu (Bukarešta) in prof. Dj. Tasić (Ljubljana), a za generalne tajnike: prof. P. Negolescu (Bukarešta), prof. T. Hilarowicz (Varšava) in doc. J. Matjeka (Praga).

Pod vodstvom prof. Hilarowicza je razvil varšavski generalni sekretariat v kratkem živahno akcijo in je 1. izdal dvojce poročil o delih prof. Hilarowicza, prof. Tasića, strokovno izjavo prof. Kelsena (Dunaj); 2. priredil v Zagrebu predavanje prof. Hilarowicza o problemih v upravnem postopanju; 3. organiziral koncem septembra 1929 v Varšavi mednarodno znanstveno konferenco. Na tej sta referirala prof. Teodorescu iz Bukareste in prof. Dominik iz Brna, dočim je bil referat prof. Tasića iz Ljubljane prečitan. Konferenca se je bavila z vprašanji

o študiju administrativnega prava na vseučiliščih in o analogni uporabi civilnopravnih kot občnih pravnih načel za administrativno pravo.

Ker je bila že po ustanovitvenem aktu organizacija tega odbora začasna (tako da je bil tudi njega naziv začasen do konca septembra 1929) in ker se je že z dotičnim aktom sklenilo, da se bo organizacija spremenila v mednarodno društvo profesorjev in docentov javnega prava, je prevzela sedaj nadaljnje delo v tem pravcu komisija za mednarodno sodelovanje profesorjev in docentov upravnega prava in političnih ved.

Pripominjamo, da teče neodvisno od te še druga akcija in sicer akcija za osnovanje federacije institutov za upravne nauke v posameznih državah, s katero se bavita poljski in romunski institut za upravne nauke. Vendar zasleduje ta akcija druge svrhe; zlasti ima federacija institutov širši značaj in ne gre pri njej za osebno sodelovanje članov, kakor pri komisiji. Slednja se zato omejuje na stvari visokih šol.

To samo v informacijo. Ker je generalni tajnik imenovane komisije prof. Hilarowicz v Varšavi podpredsednik Društva prijateljev Jugoslavije in se tudi v tej organizaciji posebno udejstvuje, se lahko nadujemo, da bo otvorila s tem komisija novo polje, na katerem bodo Jugoslovani s Poljaki skupno sodelovali.

Prošnja. Podpisani prosi vse posestnike »Tolmača h kazenskemu zakoniku«, da popravijo naslednje pogoške:

Str. 15., vrsta 9.: »Franc« namesto »Friedrich«.

Str. 163., vrsta 16.: »petnajst« namesto »dvajset«.

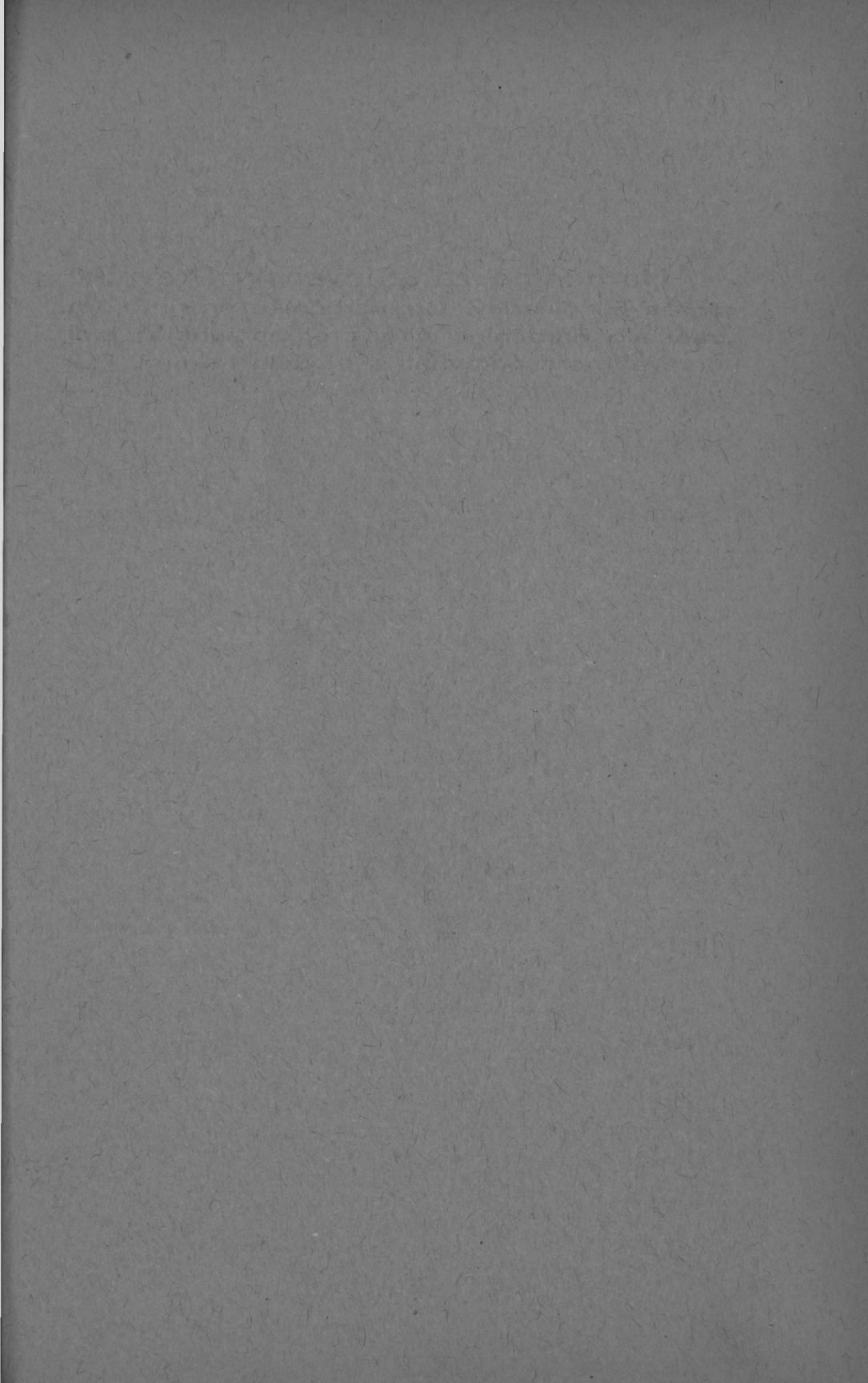
Str. 225., vrsta 16.: »ali v vojnem času vobče« namesto »vobče«.

Str. 274., vrsta 15.: »zaporom ali v denarju« namesto »zaporom v denarju«.

Na sami razlagi k §§ 78. in 123., ki je bila napravljena itak po izvirniku, ni nobenega popravila potreba.

Dr. Metod Dolenc.

Kazalo za prvi knjigi vrhovnosodnih odločb priložimo prihodnji številki.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“
znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čim prej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tja-kaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe Štefan Lapajne: „Državni osnovni zakoni“, Spomenica na drugi Kongres pravnika, Spomenica za III. glavnu skupštinu Kongresa pravnika in letniki „Slov. Pravnika“ od l. 1909 naprej. Cena s poštnino vred za „Državne osnovne zakone“ — 12 Din, za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za Spomenico o sarajevskem Kongresu 30 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki od 1923 do 1929 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din.